

Study Circle Career Development Institute

समाजकल्याण सहायक आयुक्त परीक्षा

समाज कल्याण अध्ययन भाग -२

- ५) ग्रामीण समाज सुधारणा उपक्रम
- ६) कल्याणकारी राज्य
- ७) मानवी हक्कविषयक बाबी
- ८) समाजकार्याच्या संबंधित समाजशास्त्र, मानसशास्त्र/शिक्षण व अर्थशास्त्र
- ९) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्त्व विकास - व्यक्तिमत्त्व व सामाजीकरण
- १०) मूलभूत संशोधन ज्ञान

समाजकल्याण सहायक आयुक्त परीक्षा अभ्यासक्रम

* मराठी

- १) सर्वसामान्य शब्दसंग्रह
- २) वाक्यरचना
- ३) व्याकरण
- ४) म्हणी व वाक्प्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग इ.

* इंग्रजी

- १) Common Vocabulary
- २) Sentence structure
- ३) Grammar
- ४) Uses of Idioms and phrases and their meaning etc.

समाज कल्याण अध्ययन

- १) समाज कल्याण अध्ययन
- २) समाजकल्याण प्रशासन
- ३) भारतीय सामाजिक समस्या व उपाययोजना
- ४) सबलीकरण व सामाजिक सुरक्षा संदर्भातील कायदे
- ५) ग्रामीण समाज सुधारणा उपक्रम
- ६) कल्याणकारी राज्य
- ७) मानवी हक्कविषयक बाबी
- ८) समाजकार्याच्या संबंधित समाजशास्त्र, मानसशास्त्र/शिक्षण व अर्थशास्त्र
- ९) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्त्व विकास – व्यक्तिमत्त्व व सामाजिककरण
- १०) मूलभूत संशोधन ज्ञान

सामान्य अध्ययन

- ११) आधुनिक भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा इतिहास, समाज सुधारकांचे कार्य
- १२) भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा भूगोल
- १३) हवामान बदल, कारणे परिणाम व उपाय, आपत्तीचे परिणाम व व्यवस्थापन
- १४) भारतीय राज्यव्यवस्था
- १५) अर्थव्यवस्था
- १६) विज्ञान
- १७) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय चालू घडामोडी
- १८) बुद्धिमत्ता चाचणी

समाज कल्याण अध्ययन

- १) समाज कल्याण अध्ययन
- २) समाजकल्याण प्रशासन
- ३) भारतीय सामाजिक समस्या व उपाययोजना
- ४) सबलीकरण व सामाजिक सुरक्षा संदर्भातील कायदे
- ५) ग्रामीण समाज सुधारणा उपक्रम
- ६) कल्याणकारी राज्य
- ७) मानवी हक्कविषयक बाबी
- ८) समाजकार्याच्या संबंधित समाजशास्त्र, मानसशास्त्र/शिक्षण व अर्थशास्त्र
- ९) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्त्व विकास - व्यक्तिमत्त्व व सामाजीकरण
- १०) मूलभूत संशोधन ज्ञान

(५) ग्रामीण समाज जीवन

- १) ग्रामीण समाज जीवन, बलुतेदारी पद्धत, जाती व्यवस्था व जाती व्यवस्थेचा समाजावर होणारा परिणाम.
- २) जमीन धारणा मधील असमानता, विविध पद्धती - जमीनदारी, रयतवारी, महालवारी, खोती पद्धत
- ३) स्वतंत्र भारतातील जमीन मालकी सुधारणा उपक्रम, भूदान चळवळ व ग्रामदान चळवळ समाज सुधारकांचे कार्य

(६) कल्याणकारी राज्य

- १) कल्याण, विकास, सबलीकरण
- २) शाश्वत विकास - एमडीजी, एसडीजी
- ३) मनुष्यबळ विकास
- ४) सर्वसमावेशकता
- ५) प्रादेशिक असमता

(७) मानवी हक्कविषयक बाबी

- १) संकल्पना - आंतरराष्ट्रीय मानवी हक्क मानक
- २) मानवी हक्क संदर्भातील भारतीय राज्यघटनेतील तरतूद
- ३) भारतातील मानवी हक्क व जबाबदाऱ्या यंत्रणेची अंमलबजावणी व संरक्षण, भारतातील मानवी हक्क चळवळ,
- ४) मानवी अधिकारांचा जागतिक जाहीरनामा, १९४८
- ५) मानवी अधिकारांचा जागतिक जाहीरनामा, १९६६
- ६) मानवी हक्कापासून वंचित राहण्याच्या समस्या, गरीबी, निरक्षरता, बेकारी, सामाजिक - सांस्कृतिक - धार्मिक प्रथा यासारख्या अडचणी, (हिंसाचार, भ्रष्टाचार, दहशतवाद, कामगारांचे शोषण, संरक्षित गुन्हेगारी, इत्यादी.)
- ७) राष्ट्रीय मानव अधिकार आयोग, राज्य मानव अधिकार आयोग
- ८) राष्ट्रीय मागासवर्गीय आयोग
- ९) राष्ट्रीय अनुसूचित जाती आयोग
- १०) राज्य अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती आयोग
- ११) राष्ट्रीय अनुसूचित जमाती आयोग

- १२) राष्ट्रीय महिला आयोग , राज्य महिला आयोग
- १३) राष्ट्रीय अल्पसंख्यांक आयोग
- १४) माहिती आयोग
- १५) राज्य मागासवर्ग आयोग

(८) समाजकार्याच्या संबंधित समाजशास्त्र, अर्थशास्त्र

- १) समाजकार्याच्या संबंधित समाजशास्त्र
- २) समाजकार्याच्या संबंधित मानसशास्त्र / शिक्षणशास्त्र
- ३) समाजकार्याच्या संबंधित अर्थशास्त्र

(९) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्त्व विकास - व्यक्तिमत्त्व व सामाजीकरण

- १) निवासी संस्थातील विद्यार्थ्यांचा व्यक्तिमत्त्व विकास-
मानसिक, बौद्धिक, व्यक्तिमत्त्व व कौशल्य विकासातील भूमिका, नवीन उपक्रम
- २) दिव्यांग व्यक्तींचा व्यक्तिमत्त्व विकास
- ३) मानवी अभिवृद्धी व मानव संसाधन विकास
- ४) व्यक्तिमत्त्व विकास -व्यक्तिमत्त्व व सामाजीकरण
- ५) शिक्षण व मानवी अभिवृद्धी
- ६) आरोग्य व मानवी अभिवृद्धी

(१०) मूलभूत संशोधन ज्ञान

- १) संशोधनाचे प्रकार, संशोधनाची प्रक्रिया
- २) संशोधन आराखडा
- ३) संशोधन अभियोग्यता
- ४) वाचन आकलन
- ५) आधारसामग्री अर्थउकल
- ६) अध्यापन अभियोग्यता
- ७) उच्च शिक्षण पद्धती
- ८) व्यावसायिक शिक्षण कौशल्य विकास

समाज कल्याण अध्ययन

- १) समाज कल्याण अध्ययन
- २) समाजकल्याण प्रशासन
- ३) भारतीय सामाजिक समस्या व उपाययोजना
- ४) सबलीकरण व सामाजिक सुरक्षा संदर्भातील कायदे
- ५) ग्रामीण समाज सुधारणा उपक्रम
- ६) कल्याणकारी राज्य
- ७) मानवी हक्कविषयक बाबी
- ८) समाजकार्याच्या संबंधित समाजशास्त्र, मानसशास्त्र/शिक्षण व अर्थशास्त्र
- ९) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्त्व विकास - व्यक्तिमत्त्व व सामाजिककरण
- १०) मूलभूत संशोधन ज्ञान

(१) समाज कल्याण अध्ययन

- १) समाजकार्याचा इतिहास व तत्त्वज्ञान, समाजशास्त्र व अर्थशास्त्र
- २) समाजकार्याच्या पद्धती
- ३) समाजकार्याची मूल्ये व तत्त्वे
- ४) समाजकार्याची क्षेत्रे
- ५) भारतातील समाजकार्याचे प्रशिक्षण, सामाजिक कार्यकर्त्यांची भूमिका व स्वयंसेवी संस्थांचे योगदान व हस्तक्षेप

(२) समाजकल्याण प्रशासन

- १) सामाजिक न्याय व समाजकल्याण खाते - संस्था, आयोग
- २) शासकीय सामाजिक धोरणे
- ३) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील धोरणे
- ४) शासकीय व अशासकीय संघटनांचे कार्यक्रम व सेवा
- ५) प्रशासकीय कामकाज व नियमावली
- ६) प्रशासकीय सुधारणा
- ७) न्यायाधिकरण, आयोग व समित्या
- ८) स्वयंसेवी संस्था - प्रकार व व्यवस्थापन
- ९) निवासी संस्था व्यवस्थापन - प्रशासकीय नियम व सुविधा- वसतिगृहांचे उद्देश, प्रशासकीय जबाबदारी, आर्थिक बाबी, सोयीसुविधा पुरवठा, पर्यवेक्षण, पालकत्व, शिस्तपालन
- १०) पायाभूत सुविधा विकास

(३) भारतीय सामाजिक समस्या व उपाययोजना

* भारतातील महत्त्वाच्या सामाजिक समस्या -

- १) शैक्षणिक समस्या - निरक्षरता
- २) आरोग्यविषयक समस्या - भूकबळी व कुपोषण
- ३) सामाजिक समस्या - जातीवाद व जातीयवाद, अंधश्रद्धा, व्यसनाधीनता
- ४) लोकसंख्याविषयक समस्या
- ५) आर्थिक समस्या - बेरोजगारी

६) राजकीय समस्या - भ्रष्टाचार, हिंसाचार

*** वंचितांच्या (स्त्रिया, मुले, युवक, वयोवृद्ध, दिव्यांग, कुटुंब) समस्या व सामाजिक कायदे -**

- ७) महिलांच्या समस्या, सर्वांगीण विकास व सुरक्षितता, महिला सक्षमीकरण
- ८) बालकांच्या समस्या
- ९) युवकांच्या समस्या
- १०) वयोवृद्ध/ज्येष्ठ नागरिकांच्या समस्या
- ११) दिव्यांगांच्या समस्या
- १२) तृतीयपंथीयांच्या समस्या व उपाय
- १३) शेतकरी, भूमिहीन शेतमजूर, स्थलांतरित शेतमजूर (विशेषतः ऊसतोड कामगार) यांच्या समस्या व उपाय
- १४) असंघटित कामगारांच्या समस्या व उपाय
- १५) मागासवर्गीयांच्या समस्या व उपाय
- १६) पायाभूत सुविधा - शहरीकरण व बकाल वस्त्या, सफाई कामगारांच्या समस्या व उपाय
- १७) विकास-पर्यावरण हानी व पुनर्वसनाची समस्या

(४) सबलीकरण व सामाजिक सुरक्षा संदर्भातील कायदे

*** दुर्बल घटकांसाठी सामाजिक सुरक्षितता कायदे -**

- १) संविधानात्मक तरतुदी
- २) महिला सुरक्षा कायदे
- ३) बालाक - सामाजिक सुरक्षा कायदे (पीसीआर, पीओए, बालकामगार)
- ४) ज्येष्ठ नागरिक- आई, वडील व ज्येष्ठ नागरिकांच्या चरितार्थ व कल्याणासाठी अधिनियम - २००७/२०१०
- ५) अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती,
- ६) दिव्यांग व्यक्ती
- ७) कामगार कायदे
- ८) इतर महत्वाचे सामाजिक कायदे

*** नागरिकासाठी महत्वाचे शासकीय कायदे -**

- ९) भ्रष्टाचार प्रतिबंध अधिनियम १९८८
- १०) ग्राहक संरक्षण अधिनियम २०१९
- ११) महत्वाचे शासकीय कायदे, दहशतवाद प्रतिबंधक कायदे
- १२) माहिती तंत्रज्ञान अधिनियम, २०००
- १३) माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५
- १५) मानवी हक्कांचे संरक्षण अधिनियम, १९९३

(५) ग्रामीण समाज जीवन

- १) ग्रामीण समाज जीवन, बलुतेदारी पद्धत, जाती व्यवस्था व जाती व्यवस्थेचा समाजावर होणारा परिणाम.
- २) जमीन धारणा मधील असमानता, विविध पद्धती - जमीनदारी, रयतवारी, महालवारी, खोती पद्धत
- ३) स्वतंत्र भारतातील जमीन मालकी सुधारणा उपक्रम, भूदान चळवळ व ग्रामदान चळवळ समाज सुधारकांचे कार्य

(६) कल्याणकारी राज्य

- १) कल्याण, विकास, सबलीकरण
- २) शाश्वत विकास – एमडीजी, एसडीजी
- ३) मनुष्यबळ विकास
- ४) सर्वसमावेशकता
- ५) प्रादेशिक असमता

(७) मानवी हक्कविषयक बाबी

- १) संकल्पना – आंतरराष्ट्रीय मानवी हक्क मानक
- २) मानवी हक्क संदर्भातील भारतीय राज्यघटनेतील तरतूद
- ३) भारतातील मानवी हक्क व जबाबदाऱ्या यंत्रणेची अंमलबजावणी व संरक्षण, भारतातील मानवी हक्क चळवळ,
- ४) मानवी अधिकारांचा जागतिक जाहीरनामा, १९४८
- ५) मानवी अधिकारांचा जागतिक जाहीरनामा, १९६६
- ६) मानवी हक्कापासून वंचित राहण्याच्या समस्या, गरीबी, निरक्षरता, बेकारी, सामाजिक – सांस्कृतिक – धार्मिक प्रथा यासारख्या अडचणी, (हिंसाचार, भ्रष्टाचार, दहशतवाद, कामगारांचे शोषण, संरक्षित गुन्हेगारी, इत्यादी.)
- ७) राष्ट्रीय मानव अधिकार आयोग , राज्य मानव अधिकार आयोग
- ८) राष्ट्रीय मागासवर्गीय आयोग
- ९) राष्ट्रीय अनुसूचित जाती आयोग
- १०) राज्य अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती आयोग
- ११) राष्ट्रीय अनुसूचित जमाती आयोग
- १२) राष्ट्रीय महिला आयोग , राज्य महिला आयोग
- १३) राष्ट्रीय अल्पसंख्यांक आयोग
- १४) माहिती आयोग
- १५) राज्य मागासवर्ग आयोग

(८) समाजकार्याच्या संबंधित समाजशास्त्र, अर्थशास्त्र

- १) समाजकार्याच्या संबंधित समाजशास्त्र
- २) समाजकार्याच्या संबंधित मानसशास्त्र / शिक्षणशास्त्र
- ३) समाजकार्याच्या संबंधित अर्थशास्त्र

(९) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्त्व विकास – व्यक्तिमत्त्व व सामाजीकरण

- १) निवासी संस्थातील विद्यार्थ्यांचा व्यक्तिमत्त्व विकास – मानसिक, बौद्धिक, व्यक्तिमत्त्व व कौशल्य विकासातील भूमिका, नवीन उपक्रम
- २) दिव्यांग व्यक्तींचा व्यक्तिमत्त्व विकास
- ३) मानवी अभिवृद्धी व मानव संसाधन विकास
- ४) व्यक्तिमत्त्व विकास – व्यक्तिमत्त्व व सामाजीकरण
- ५) शिक्षण व मानवी अभिवृद्धी
- ६) आरोग्य व मानवी अभिवृद्धी

(१०) मूलभूत संशोधन ज्ञान

- १) संशोधनाचे प्रकार, संशोधनाची प्रक्रिया
- २) संशोधन आराखडा
- ३) संशोधन अभियोग्यता
- ४) वाचन आकलन
- ५) आधारसामग्री अर्थउकल
- ६) अध्यापन अभियोग्यता
- ७) उच्च शिक्षण पद्धती
- ८) व्यावसायिक शिक्षण कौशल्य विकास

सामान्य अध्ययन

(११) आधुनिक भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा इतिहास

- १) युरोपियन आणि अँलो - ब्रिटिश युद्धे
- २) ब्रिटिश प्रशासन - गव्हर्नर जनरल्स आणि व्हाईसरॉयांची भूमिका
- ३) ब्रिटिश राजवटीतील घटनात्मक सुधारणा, कायदे, आयोग व समित्या
- ४) सामाजिक धार्मिक सुधारणा
- ५) शिक्षण आणि प्रेस
- ६) ब्रिटिश राजवटीचा आर्थिक परिणाम
- ७) राष्ट्रवाद आणि राजकीय संघटनांचा उदय
- ८) क्रांतिकारक संघटना व राष्ट्रवाद
- ९) काँग्रेस पक्ष - संस्थापक, अधिवेशने, ठराव
- १०) स्वातंत्र्य चळवळ - काँग्रेस, स्वदेशी, असहयोग, सविनय कायदेभंग, भारत छोडो
- ११) शेतकरी आंदोलन आणि कृषी सुधारणा
- १२) कामगार चळवळी आणि कामगार संघटना
- १३) मुस्लिम लीग आणि फाळणी
- १४) स्वातंत्र्य आणि संबंधित समस्या
- १५) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ व स्वातंत्र्योत्तर भारत

(१२) भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा भूगोल

- १) भौतिक भूगोल - पर्वत, पठार, वाळवंट, किनारपट्टी, बेटे
- २) वने आणि वनस्पती, परिस्थितिकी, पर्यावरण
- ३) महाराष्ट्रातील जमिनीचे प्रकार
- ४) प्रमुख पिके - शेती
- ५) शहरे आणि नागरीकरण
- ६) आर्थिक भूगोल - खनिजे आणि ऊर्जा संसाधने, वाहतूक आणि पर्यटन
- ७) उद्योग
- ८) राजकीय भूगोल - लोकसंख्या, भाषा, जमाती आणि वंश, स्थाने आणि सीमा

(१३) हवामान बदल, कारणे परिणाम व उपाय, आपत्तीचे परिणाम व व्यवस्थापन

- २७) हवामान बदल, कारणे परिणाम व उपाय
- २८) नैसर्गिक व मानवनिर्मित आपत्तीचे परिणाम व व्यवस्थापन

(१४) भारतीय राज्यव्यवस्था, कल्याणकारी राज्य

- २९) भारतीय राज्यघटना (विशेषतः राज्यघटनेची प्रास्ताविका)
- ३०) मूलभूत हक्क, मार्गदर्शक तत्त्वे व मूलभूत कर्तव्ये)
- ३१) राज्यघटनेचा इतिहास
- ३२) लोकशाहीची संकल्पना, प्रकार व भारतातील लोकशाही
- ३३) राज्य प्रशासन व स्थानिक प्रशासन (ग्रामीण तसेच शहरी) यांची रचना, अधिकार व कार्ये
- ३४) पंचायतराज, सत्तेचे विकेंद्रीकरण, ७३ वी व ७४ वी घटनादुरुस्ती, पेसा कायदा, वन हक्क अधिनियम २००६
- ३५) मा. सर्वोच्च न्यायालयाचे न्याय निर्णय (इंद्रा सहानी विरुद्ध केंद्र शासन, माधुरी पाटील विरुद्ध अपर आयुक्त आदिवासी विकास

(१५) अर्थव्यवस्था

- ४५) नीती आयोग व राष्ट्रीय विकास परिषद
- ४६) पंचवार्षिक योजनांचा इतिहास
- ४७) सूक्ष्म नियोजन
- ४८) बेरोजगारी, कौशल्य विकास व स्वयंरोजगार
- ४९) भारतीय अर्थव्यवस्था, आर्थिक विकास व नियोजन

(१६) विज्ञान

- ५०) सामान्य विज्ञान
- ५१) आरोग्य व पोषक आहार (हेल्थ अँड न्यूट्रिशन), उपचारशास्त्रीय अन्न
- ५२) पर्यावरण पूरक घरे
- ५३) मूलभूत संगणक तंत्रज्ञान, संप्रेषण, माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान

(१७) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय चालू घडामोडी

- १) जागतिक राजकीय घटना -
आंतरराष्ट्रीय संबंध, शिखर परिषदा, निवडणुका, संरक्षणविषयक घटना, मानवी हक्क समस्या, आंतरराष्ट्रीय संघटना - णछ, अडएअछ, इठखउड, एीीशिरप णपळेप, ऋ२०, जझएउ, डउज, डअअठउ, छअच
- २) राष्ट्रीय राजकीय घटना -
राजकीय पक्ष, निवडणुका, प्रशासन, न्यायालयीन निकाल, आयोग, कायदे व घटनादुरुस्त्या, आंदोलने, राष्ट्रीय / महाराष्ट्र स्तरावरील संघटनात्मक व संस्थात्मक बाबी
- ३) जागतिक आर्थिक व वित्तीय घटना -
जागतिक स्तरावरील आर्थिक घडामोडी, विदेशी व्यापार, जागतिक बँक, खचऋ थढज
- ४) राष्ट्रीय आर्थिक व वित्तीय घटना -
राष्ट्रीय उत्पन्न, विकास कार्यक्रम, अर्थसंकल्प व सार्वजनिक वित्त, बँकिंग, कृषी व ग्रामीण विकास, दारिद्र्य व बेकारी, उद्योग आणि पायाभूत क्षेत्रातील घटना
- ५) तंत्रवैज्ञानिक घटना -

ऊर्जा तंत्रज्ञान व आण्विक प्रकल्प, आयसीटी, अवकाशविज्ञान

६) **वैज्ञानिक घटना -**

वैज्ञानिक संस्था व संशोधक, जैवतंत्रज्ञान, रोगविज्ञान

७) **सामाजिक व शैक्षणिक घटना -**

सामाजिक सुरक्षेचे उपक्रम व पुढाकार, सर्वसमावेशकता, वंचित जमाती आणि समुदाय

८) **शैक्षणिक, कौशल्य विकास व आरोग्य क्षेत्रातील घटना -**

शैक्षणिक व आरोग्य क्षेत्रातील घटना, रोजगार निर्मिती व कौशल्य विकास

९) **भौगोलिक व पर्यावरणविषयक घटना -**

प्रकाशझोतातील स्थळे, सीमा आणि संघर्ष, राजधानी आणि महत्त्वाची शहरे, धरणे आणि प्रकल्प, राजकीय भूगोल, पर्यावरण परिषदा, संवर्धन, कायदे, आपत्ती व्यवस्थापन

१०) **सांस्कृतिक व पर्यटन घटना -**

संगीत व नृत्य, चित्रपट आणि उत्सव, यात्रा, संस्था व स्मारके

११) **साहित्यिक घटना -**

प्रकाशझोतातील पुस्तके व लेखक, मराठी साहित्य संमेलन व इतर उपक्रम

१२) **नेमणुका, नियुक्ती व प्रकाशझोतातील व्यक्ती -**

आंतरराष्ट्रीय/राष्ट्रीय/महाराष्ट्र - नेते, अध्यक्ष, पंतप्रधान, मुत्सद्दी

१३) **पारितोषिक, पुरस्कार व बहुमान -**

आंतरराष्ट्रीय/राष्ट्रीय/महाराष्ट्र - नागरी पुरस्कार, शौर्य, चित्रपट, साहित्य

१४) **क्रीडाविषयक घटना -**

क्रीडा स्पर्धा, खेळाडूंची कामगिरी, प्रकाशझोतातील खेळाडू व प्रशिक्षक, ऑलिंपिक, आशियाई खेळ, अॅथलेटिक्स, हॉकी, बॅडमिंटन, बुद्धिबळ, क्रिकेट, फुटबॉल, टेनिस

१५) **सामान्यज्ञान -**

महत्त्वाचे दिवस व वर्ष, सर्वप्रथम, सर्वात मोठे/छोटे, ऐतिहासिक घटनाक्रम

(१८) बुद्धिमापन चाचणी

* बुद्धिमापन चाचणी - उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे अजमावण्यासाठी अंकगणित - बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश अपूर्णांक व टक्केवारी

बुद्धिमापन चाचणी -

८६) संख्या आणि वर्णमालिका

८७) सांकेतिक भाषा, साम्य, तुलना, वर्गीकरण

८८) मशीन इनपुट आणि चिन्हे, गणितीय तर्क, परिच्छेदांवरून निष्कर्ष काढणे

८९) विधाने आणि युक्तिवाद, विधाने आणि गृहितके, विधाने आणि निष्कर्ष

९०) बैठक व मांडणी व्यवस्था

९१) नातेसंबंध

९२) आकृत्यांवरील प्रश्न, घनावरील प्रश्न

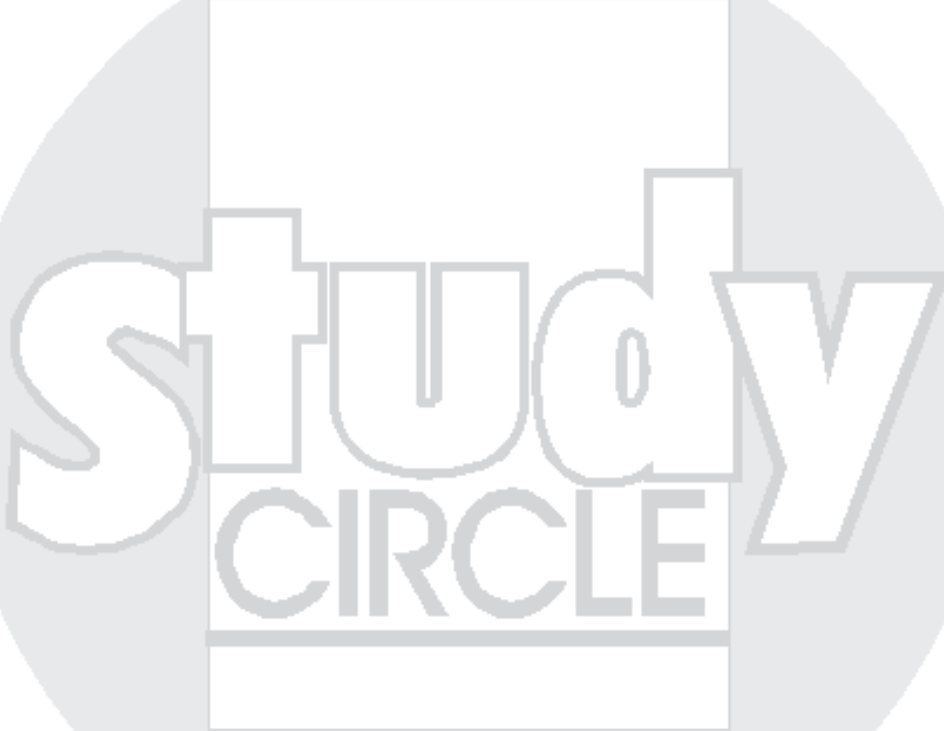
अंकगणित -

१) संख्या आणि वर्णमालिका

२) सांकेतिक भाषा, साम्य, तुलना, वर्गीकरण

३) मशीन इनपुट आणि चिन्हे, गणितीय तर्क, परिच्छेदांवरून निष्कर्ष काढणे

- ४) विधाने आणि युक्तिवाद, विधाने आणि गृहितके, विधाने आणि निष्कर्ष
- ५) बैठक व मांडणी व्यवस्था
- ६) नातेसंबंध
- ७) आकृत्यांवरील प्रश्न, घनावरील प्रश्न
- ८) संख्याप्रणाली - लसावि, मसावि, वर्गमूळ आणि घनमूळ
- ९) बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश अपूर्णांक
- १०) टक्केवारी, भागीदारी, सरासरी, संभाव्यता
- ११) गुणोत्तर आणि प्रमाण, मिश्रण, साखळी नियम
- १२) वेळ आणि अंतर, रेल्वे, बोट आणि जलप्रवाह, काळ आणि काम
- १३) नफा आणि तोटा, विक्री आणि खरेदी, साधे आणि चक्रवाढ व्याज
- १४) भूमिती - क्षेत्रफळ, घनफळ आणि परिमिती
- १५) घड्याळ, कॅलेंडर, वय, दिशानिर्देश, वेन आकृत्यांवरील प्रश्न

(५) ग्रामीण समाज सुधारणा उपक्रम

- १) ग्रामीण समाज
- २) ग्रामीण राजकारण
- ३) ग्रामीण अर्थकारण
- ४) ग्रामीण पायाभूत संरचना
- ५) ग्रामीण विकास
- ६) कृषी विकास
- ७) महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता १९६६

१) ग्रामीण समाज

२) ग्रामीण राजकारण - भूमी सुधार

- १) पंचायत विस्तार अनुसूचित क्षेत्र (PESA) अधिनियम केव्हा अस्तित्वात आला. त्या अंतर्गत किती राज्यांचा समावेश होता ?
 - १) २४ डिसेंबर १९९६, एकूण १० राज्यांचा समावेश
 - २) २४ डिसेंबर १९९९, एकूण १२ राज्यांचा समावेश
 - ३) ३० डिसेंबर १९९७, एकूण १४ राज्यांचा समावेश
 - ४) ३० जानेवारी १९९६, एकूण ८ राज्यांचा समावेश
- 1) The Panchayats Extension to the Scheduled Areas Act (PESA) when did it come into force and how many states were included under it ?
 - 1) 24th December 1996, Total 10 States were included
 - 2) 24th December 1999, Total 12 States were included
 - 3) 30th December 1997, Total 14 States were included
 - 4) 30th January 1996, Total 8 States were included
- २) बलवंतराय मेहता समितीने त्रि-सूत्री पद्धतीमध्ये ज्या शिफारशी मांडल्या त्यांना "पंचायत राज" असे कोणी संबोधिले ?
 - १) महात्मा गांधी
 - २) डॉ. राजेंद्र प्रसाद
 - ३) पंडित जवाहरलाल नेहरू
 - ४) बलवंतराय मेहता
- 2) The recommendation of Balwantray Mehta Committee in three tire system was named as "Panchayat Raj" by :
 - 1) Mahatma Gandhi
 - 2) Dr. Rajendra Prasad
 - 3) Pandit Jawaharlal Nehru
 - 4) Balwantray Mehta
- ३) ग्रामपंचायतींना स्वमालकीची स्वतंत्र इमारत असावी याकरिता महाराष्ट्र शासनाने खालीलपैकी कोणती योजना सुरु केली ?
 - a) आपले सरकार सेवा केंद्र
 - b) आमचा गाव - आमचा विकास
 - c) स्व. गोपीनाथ मुंडे योजना
 - d) बाळासाहेब ठाकरे स्मृती मातोश्री योजनावरीलपैकी कोणता पर्याय **बरोबर** आहे ?
 - १) (b)
 - २) (d)
 - ३) (c)
 - ४) (a)
- 3) Which of the following schemes was initiated by the government of Maharashtra to provide to the Gram Panchayats an independent building of their own ?
 - a) Apple Sarkar Seva Kendra
 - b) Aamcha Gaon - Aamcha Vikas
 - c) Late Gopinath Mundhe Yojana
 - d) Balasaheb Thackeray Smriti Matoshree YojanaWhich of the option(s) given above is **correct**?
 - 1) (b)
 - 2) (d)
 - 3) (c)
 - 4) (a)

- ४) खालीलपैकी महाराष्ट्रात ज्या ग्राम पंचायतींना स्वतंत्र कार्यालयीन इमारत नाही अशा ग्राम पंचायतीसाठी २०१८ मध्ये कोणती योजना सुरु करण्यात आली आहे ?
- a) डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम ग्राम पंचायत बांधणी योजना.
b) स्व. गोपीनाथ मुंडे स्मृती ग्राम पंचायत योजना
c) बाळासाहेब ठाकरे स्मृती मातोश्री ग्राम पंचायत बांधणी योजना
d) स्व. आर. आर. पाटील ग्राम पंचायत योजना

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (d) २) फक्त (b) ३) फक्त (c) ४) वरीलपैकी सर्व
- 4) Which of the following schemes was started in 2018 for Gram Panchayats in Maharashtra which do not have separate office building ?
- (a). Dr. A.P.J. Abdul Kalam Gram Panchayat Bandhani Yojana
(b) Late Gopinath Munde Smriti Gram Panchayat Yojana
(c) Balasaheb Thackeray Smriti Matoshri Gram Panchayat Bandhani Yojana
(d) Late R.R. Patil Gram Panchayat Yojana

Answer Options :

- 1) Only (d) 2) Only (b) 3) Only (c) 4) All of the above
- ५) विनोबा भावे यांची भूदान चळवळ या खेड्यापासून सुरु झाली.
- १) बदलापूर - महाराष्ट्र २) दावणगिरी - कर्नाटक ३) दरभंगा - बिहार ४) पोचमपल्ली - तेलंगणा
- 5) The Bhoodan Movement of Vinoba Bhave started from the village
- 1) Badlapur - Maharashtra 2) Davangiri - Karnataka
3) Darbhanga - Bihar 4) Pochampally - Telangana

- ६) जमीन सुधारणा व विकास कार्यक्रमात अंतर्भाव होतो:
- a) कमाल भू-धारणेवर मर्यादा b) शेतीच्या उत्पादन तंत्रात तंत्रज्ञानात्मक बदल
c) वनांचे संवर्धन व विकास d) पडीक जमिनीचे भूमिहीन शेतकऱ्यांमध्ये पुनर्वितरण

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (c) २) (c) आणि (b) ३) (a),(b) आणि (d) ४) (c) आणि (d)
- 6) Programme for the Land Reforms and Development includes :
- a) Ceiling on land teanancy
b) Technological changes in agricultural production techniques.
c) Forestry and development
d) Redistribution of infertile land for landless farmer.

Answer Options :

- 1) (a) and (c) 2) (c) and (b) 3) (a), (b) and (d) 4) (c) and (d)
- ७) महाराष्ट्र शासन आदिवासी क्षेत्रातील ग्रामपंचायतींना विकासाकरिता कोणत्या योजनेअंतर्गत पाच टक्के निधी उपलब्ध करून देते ?
- a) पेसा योजना b) शबरी योजना
c) शालेय आरोग्य व्यवस्थापन योजना d) ठक्कर बाप्पा योजना
- वरीलपैकी कोणता पर्याय चुकीचा आहे/आहेत ?
- १) केवळ (a) २) (a) फक्त (c) ३) (b), (c) आणि (d) ४) वरीलपैकी सर्व

7) Under which scheme does the Maharashtra Government provide 5% funds for the development of Grampanchayats in tribal areas?

- a) Pesa Yojana
b) Shabri Yojana
c) School Health Management Yojana
d) Thakkar Bappa Yojana

Which of the option(s) given above is/are **incorrect**?

- 1) Only (a) 2) (a) and (c) 3) (b), (c) and (d) 4) All of the above

८) ग्रामपंचायतीच्या कार्यसंबंधी कोणती/कोणती विधान/ने बरोबर नाही ?

- a) उपलब्ध विकास निधी वापराचा प्राधान्यक्रम ठरणे.
b) कल्याणकारी योजनांचे लाभार्थी ठरवणे.
c) गावातील भांडण-तंटे न्यायालयीन मार्गाने सोडवणे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) २) फक्त (c) ३) (b) आणि (c) ४) एकही नाही

8) Which statement/s is/are **not correct** regarding the functions of Grampanchayat?

- a) Prioritize the use of available development funds.
b) To determine the beneficiaries of welfare schemes.
c) Resolve the dispute in the village by Judicial way.

Answer Options :

- 1) Only (a) 2) Only (c) 3) (b) and (c) 4) Neither

९) खालील विधाने विचारात घ्या :

- अ. मुलतः राज्यघटनेच्या अनुच्छेद २४३ (b) नुसार ग्रामसभेची व्याख्या करण्यात आली आहे.
ब. ग्रामसभा ही कायमस्वरूपी संस्था असून तिचे सदस्य हे निर्वाचित नसतात.
क. जरी त्यांची नावे मतदार यादीत नोंदवलेली नसली तरी ग्रामसभा ही मुख्यतः १८ वर्षे वयावरील सर्व व्यक्तीची मिळून बनलेली असते.
ड. ग्रामसभा ही गाव पातळीवर कार्यरत असलेली वैधानिक (legislative) संस्था आहे.
वरीलपैकी कोणती विधाने सत्य आहेत ?

- १) अ, ब आणि क २) अ, ब आणि ड ३) ब, क आणि ड ४) वरील सर्व

9) Consider the following statements :

- A. Gram Sabha is originally defined under Article 243 (b) of the Constitution.
B. Gram Sabha is a permanent body and its members are not elected.
C. Gram Sabha is mainly constituted by all the people who are more than 18 years of age even though their names may not be enrolled in the voter list.
D. Gram Sabha is the legislative body operating at the village level.

Which of the above statements are true ?

- 1) A, B and C 2) A, B and D 3) B, C and D 4) All of the above

१०) खालीलपैकी कोणते पंचायती (अनुसूचित क्षेत्रांना लागू करणे) कायद्याचे (PESA) उद्दिष्ट नाही ?

- १) स्व-शासन प्रदान करणे २) पारंपारिक हक्क जोपासणे
३) आदिवासी क्षेत्रामध्ये स्वायत्त विभाग निर्माण करणे ४) ग्रामसभा हे सर्व कामकाजाचे केंद्र बनविणे.

- 10) Which one of the following is not identified as objective of the Panchayat Extension to Scheduled Area (PESA) Act ?
- 1) To provide self-governance
 - 2) To preserve traditional rights
 - 3) To create autonomous regions in tribal areas
 - 4) To make gram sabha a nucleus of all activities

- ११) महाराष्ट्रातील जिल्हा परिषदेच्या 'जल व्यवस्थापन व स्वच्छता समिती' बाबत खालील विधाने विचारात घ्या.
- अ. समितीस आपली कार्ये आणि कर्तव्ये पार पाडताना सहाय्य किंवा सल्ला देण्यासाठी जिल्ह्यातील सहाय्य करणाऱ्या संघटनांच्या कितीही प्रतिनिधींना विशेष निमंत्रित करता येईल.
- ब. विषय समितीला नेमून देण्यात आलेल्या विषयांच्या संबंधात विषय समितीला जे सर्व अधिकार असतील आणि ज्या अधिकारांचा ती वापर करित असेल ते सर्व अधिकार जल व्यवस्थापन व स्वच्छता समितीला जल-संधारण, जतन, वापर, पिण्याच्या पाण्याचा पुरवठा व स्वच्छता या संबंधात असतील आणि ती त्यांचा वापर करील.

पर्यायी उत्तरे :

- १) विधान अ बरोबर २) विधान ब बरोबर ३) दोन्हीही विधाने बरोबर ४) दोन्हीही विधाने चूकीची
- 11) Consider the following statements regarding the 'Water Management and Sanitation Committee' of Zilla Parishad in Maharashtra.
- A. The Committee may invite several representative of support organisations in the district as special invitees for the purpose of assisting or advising the committee in discharge of its duties and functions.
- B. The Committee shall have and exercise, in relation to the subject of water conservation, preservation, utilisation, drinking water supply and sanitation, all the powers which the subjects committee has and exercises in relation to the subjects allocated to it.

Answer options :

- 1) Statement 'A' is correct 2) Statement 'B' is correct
- 3) Both the statements are correct 4) Both the statements are false
- १२) पंचायत राज व्यवस्थेचे मूलभूत उद्दिष्ट खालीलपैकी कोणते सुनिश्चित करणे आहे?
- a) विकासामध्ये लोकसहभाग b) राजकीय जबाबदारी
- c) लोकशाही विकेंद्रीकरण d) आर्थिक जमवाजमव
- खाली दिलेल्या पर्यायामधून योग्य ते उत्तर निवडा.
- १) (a), (b) आणि (c) २) (a) आणि (c) ३) (b) आणि (d) ४) वरील सर्व
- 12) The fundamental object of Panchayat Raj system is to ensure which among the following ?
- a) Peoples participation in development b) Political accountability
- c) Democratic decentralization d) Financial mobilization

Select the correct answer using the code given below :

- 1) (a), (b) and (c) 2) (a) and (c) 3) (b) and (d) 4) All above

१३) खालील विधाने विचारात घ्या :

- ग्रामसभेच्या महिला सदस्यांची सभा प्रत्येक नियमित ग्रामसभेच्या सभेपूर्वी घेण्यात येईल.
- गावामध्ये काम करीत असलेल्या शासकीय, निमशासकीय कर्मचाऱ्यांवर ग्रामसभेचे शिस्तविषयक नियंत्रण नसते.
- ग्रामसभेने (किंवा यथास्थिती, पंचायतीने) सूट दिलेली नसेल, तर गावावर काम करणारे सर्व शासकीय, निमशासकीय कर्मचारी ग्रामसभेच्या सभांना हजर राहतील.

वरीलपैकी कोणती विधान/ने बरोबर आहे/त?

- १) केवळ (a) २) (b) आणि (c) ३) (a) आणि (c) ४) वरील सर्व

13) Consider the following statements :

- The meeting of the women members of the Gram Sabha shall be held before every regular meeting of the Gram Sabha.
- The Gram Sabha have no disciplinary control over the Government, Semi-Government employees working in the village.
- Unless exempted by the Gram Sabha (or as the case may be, the Panchayat) all Government, Semi-Government employees working in the village shall attend the meetings of the Gram Sabha.

Which of the statements given above is/are correct ?

- 1) (a) only 2) (b) and (c) 3) (a) and (c) 4) All above

१४) पंचायत समिती स्तरावरील 'सरपंचांची समिती' याबद्दल खालील विधाने विचारात घ्या :

- या समितीत पंधरा सरपंच किंवा गटातील पंचायतींच्या एकूण संख्येच्या एक-पंचमांश-यापैकी जी संख्या अधिक होईल तेवढ्या संख्येतील सरपंचांचा समावेश असतो.
- समिती, आवश्यक असेल तितक्या वेळा आपली सभा भरवील, परंतु तिची मागील सभा व पुढील सभेचा दिवस यामध्ये तीन महिन्यांचा अवधी जाणार नाही.
- समितीमध्ये कोणतीही जागा रिकामी झाल्यास त्यामधील सदस्यांना, जणू काही कोणतीही जागा रिकामी झालेली नसावी त्याप्रमाणे काम करता येईल.
- या समितीचा पदसिद्ध अध्यक्ष हा पंचायत समितीचा सभापती असतो.

वरीलपैकी कोणते विधान/ने योग्य आहे/त?

- १) केवळ (a) २) (a), (b) आणि (c) ३) (b), (c) आणि (d) ४) (a) आणि (c)

14) Consider the following statements regarding 'Committee of Sarpanchas' at Panchayat Samiti level:

- It consists of either fifteen Sarpanchas or of Sarpanchas of one-fifth of the total number of Panchayats in the block, whichever is more.
- The Committee meet as often as may be necessary, but three months shall not intervene between its last meeting.
- During any vacancy in the Committee, the continuing members may act as if no vacancy had occurred.
- The Chairman of Panchayat Samiti is the ex-officio Chairperson of this Committee.

Which of the statements given above is/are correct ?

- 1) Only (a) 2) (a), (b) and (c) 3) (b), (c) and (d) 4) (a) and (c)

१५) एस. एस. खेरा यांनी 'तलाठी' या पदाचे वर्णन कशाप्रकारे केले आहे?

- जिल्ह्यातील महसूल प्रशासनाचा केंद्रबिंदू असतो. २) तालुक्यातील महसूल प्रशासनाचा केंद्रबिंदू असतो.
- गावातील महसूल प्रशासनाचा केंद्रबिंदू असतो. ४) (१) आणि (३) दोन्ही

- 15) Khera describes about the post 'Talathi' as
1) Kingpin of Revenue Administration in District
2) Kingpin of Revenue Administration in Taluka
3) Kingpin of Revenue Administration in Village
4) (1) and (3) Both

१६) पुढील विधानापैकी कोणती बरोबर आहेत ?

- a) तलाठी हा ग्राम लेखापाल असतो व गावातील महसूल खाती आणि जमिनीच्या नोंदी ठेवण्याचा प्रभार त्याचेकडे असतो.
b) मंडळ निरीक्षकाकडे महसूल प्रशासन आणि प्रत्येक गावाच्या जमिनीच्या नोंदीवर देखरेख ठेवण्याची जबाबदारी असते.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) २) फक्त (b)
३) दोन्ही (a) व (b) बरोबर आहेत ४) कोणतेही बरोबर नाही

16) Which of the following statements are correct ?

- a) Talathi is village accountant in charge of maintaining village revenue accounts and land records.
b) Circle Inspector is incharge of supervisions over revenue administration and land records of every village.

Answer Options :

- 1) (a) only 2) (b) only
3) Both (a) and (b) are correct 4) None is correct

१७) महाराष्ट्रातील जिल्हा परिषदेबाबत खालील विधाने विचारात घ्या :

- a) जिल्हा परिषदेच्या अध्यक्षास वर्षातून तीस दिवसापेक्षा अधिक नसेल इतक्या कालावधीसाठी परवानगीशिवाय गैरहजर राहता येईल.
b) जिल्हा परिषदेच्या अध्यक्षास तीस दिवसापेक्षा अधिक कालावधीची अनुपस्थिती रजा राज्या शासन मंजूर करते.
c) जिल्हा परिषदेच्या अध्यक्षास, जिल्हाधिकार्याच्या नवे स्वतःच्या सहीनिशी लिहून आपल्या पदाचा राजीनामा देता येईल.
d) जिल्हा परिषदेच्या उपाध्यक्षास अध्यक्षाच्या नावे स्वतःच्या सहीनिशी लिहून आपल्या पदाचा राजीनामा देता येईल.
वरीलपैकी कोणते विधान/ने योग्य आहे/त ?

- १) (a), (b) आणि (c) २) (a) आणि (d) ३) (b), (c) आणि (d) ४) फक्त (d)

17) Consider the following statements regarding Zilla Parishad in Maharashtra :

- a) The President of Z.P. may remain absent for a period not exceeding thirty days in a year without permission.
b) The President of Z.P. shall be granted leave of absence for a period exceeding thirty days by the state government.
c) The President of Z.P. may resign his office by writing under his hand addressed to the Collector.
d) The Vice President of Z.P. may resign his office by writing under his hand addressed to the President.

Which of the statements given above is/are correct ?

- 1) (a), (b) and (c) 2) (a) and (d) 3) (b), (c) and (d) 4) Only (d)

- १८) खालीलपैकी कोणती विधाने **बरोबर** आहेत ?
- पंचायत राज व्यवस्थेमुळे ग्रामीण लोकांना स्वतःचा विकास घडवून आणण्याची संधी मिळाली.
 - ग्रामीण नेतृत्वाचा उदय व विकास होण्यास चालना मिळाली.
 - राज्यघटनेतील कलम ४५ अन्वये ग्रामपंचायती स्थापन करून त्यांना स्वराज्याचे घटक म्हणून कार्य करण्याचे अधिकार दिले.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (b) २) (a), (b) आणि (c) ३) (a) ४) सर्व पर्याय बरोबर आहेत
- 18) Which of the following statement is **true**?
- The Panchayat Raj System provided an opportunity for the rural people to develop themselves.
 - The rise and development of rural leadership was accelerated.
 - Article 45 of the Constitution established Gram Panchayats and gave them the right to function as a component of Swarajya.

Answer Options :

- 1) (a) and (b) 2) (a), (b) and (c) 3) (a) 4) All options are correct
- १९) ग्रामपंचायतीच्या कार्यसंबंधी कोणती/कोणती विधान/ने **बरोबर नाही** ?
- उपलब्ध विकास निधी वापराचा प्राधान्यक्रम ठरणे.
 - कल्याणकारी योजनांचे लाभार्थी ठरवणे.
 - गावातील भांडण-तंटे न्यायालयीन मार्गाने सोडवणे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) २) फक्त (c) ३) (b) आणि (c) ४) एकही नाही
- 19) Which statement/s is/are **not correct** regarding the functions of Grampanchayat?
- Prioritize the use of available development funds.
 - To determine the beneficiaries of welfare schemes.
 - Resolve the dispute in the village by Judicial way.

Answer Options :

- 1) Only (a) 2) Only (c) 3) (b) and (c) 4) Neither
- २०) ७३ वी घटनादुरुस्ती ही महिलांसाठी महत्त्वाची मानली जाते कारण त्यानुसार –
- संघटित क्षेत्रात काम करणाऱ्या स्त्रियांना ३ ऐवजी ६ महिने मातृत्व रजा मिळाली.
 - कामावर होत असलेल्या शोषणाची तक्रार केल्यास महिलेला खास संरक्षण देण्यात येते.
 - पंचायतीत एकूण संख्येच्या एक तृतीयांश जागा स्त्रियांसाठी राखीव ठेवणे बंधनकारक केले.
 - लग्नाच्या संमतीसाठी वयाची किमान मर्यादा वाढविण्यात आली.

- 20) The 73rd Constitutional amendment is a significant development for women because :

- Women working in organised sector are given six months maternity leave instead of three months.
- Women are given special protection if they complain of harassment at work place.
- Out of the total number of seats in Panchayat 1/3rd have to be reserved for women.
- Age of consent at marriage is increased.

- २१) पंचायत राज व्यवस्था बळकटीकरणस उपयुक्त बाबी:
- ७३ वी घटना दुरुस्ती
 - स्त्रिया व मागासवर्गीयांना ३३% आरक्षण
 - राज्य वित्त आयोगाकडून आर्थिक विकास योजनांना विधी उपलब्ध

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) विधान योग्य आहे. २) (a) आणि (b) विधाने योग्य आहेत.
 - ३) (b) आणि (c) विधाने योग्य आहेत. ४) (a),(b) आणि (c) विधाने योग्य आहेत.
- 21) Useful aspects for strengthening of Panchayat Raj system :
- 73rd Constitution Amendment.
 - 33% reservation of womens and backward classes.
 - Fund available for economic development schemes from Finance commission

Answer Options :

- 1) (a) is correct statement. 2) (a) and (b) are correct statements.
 - 3) (b) and (c) are correct statements. 4) (a), (b) and (c) are correct statement.
- २२) देशात भूमी सुधार उपाय राबविण्यामागे दोन उद्दिष्ट्ये होती, पहिले शेती उत्पादन वाढविणे, तर दुसरे
- समाज परिवर्तन
 - ग्रामीण विकास
 - सामाजिक न्याय
 - दारिद्र्य निर्मूलन
- 22) Land reform measures were initiated in the country is for achieving the twin objectives first is increasing agricultural production and second is
- Social change
 - Rural development
 - Social justice
 - Poverty removal

३) ग्रामीण अर्थकारण

- १) योग्य पर्यायाशी खालील जोड्या जुळवा :
कृषी - विमा	कार्यान्वित केलेले वर्ष
a) राष्ट्रीय कृषी विमा योजना	i) १९९३-९४
b) पशू धन विमा	ii) २००३-०४
c) हवामान आधारित पीक विमा	iii) १९९९-२०००
d) कृषी उत्पन्न विमा योजना	iv) २००७-०८

पर्यायी उत्तरे :

	a	b	c	d
१)	iii	iv	ii	i
२)	iv	i	iii	ii
३)	i	ii	iii	iv
४)	iii	i	iv	ii
- 1) Match the following with their correct option :
Agricultural Insurance	Introduced Year
a) National Agricultural Insurance Scheme	i) 1993-94
b) Live Stock Insurance	ii) 2003 — 04
c) Weather Based Crop Insurance	iii) 1999 — 2000
d) Farm Income Insurance Scheme	iv) 2007-08

Answer options :

	a	b	c	d
1)	iii	iv	ii	i
2)	iv	i	iii	ii
3)	i	ii	iii	iv
4)	iii	i	iv	ii

- २) सन २०२१-२२ मध्ये भारतातील कृषी क्षेत्रासाठी संस्थात्मक स्रोतनिहाय दिलेल्या कर्जानुसार खालील क्रमवारीनुसार जोड्या जुळवा.

स्रोत	क्रमवारी
a) सहकारी वित्तीय संस्था	i) एक
b) अनुसूचित व्यावसायिक बँक	ii) दोन
c) प्रादेशिक ग्रामीण बँक	iii) तीन

पर्यायी उत्तरे :

	a	b	c
१)	ii	iii	i
२)	ii	i	iii
३)	iii	ii	i
४)	iii	i	ii

- 2) Match the following on their ranks according to institutional source wise loans issued to agriculture in India in the year 2021 — 22.

Source	Rank
a) Co-operative Financial Institutions	i) One
b) Scheduled Commercial Banks	ii) Two
c) Regional Rural Banks	iii) Three

Answer options :

	a	b	c
1)	ii	iii	i
2)	ii	i	iii
3)	iii	ii	i
4)	iii	i	ii

- ३) महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेअंतर्गत ग्रामीण भागातील पात्र कामगारांना वर्षातून किमान किती दिवसांच्या रोजगाराची हमी देण्यात आली आहे ?

a) ११० दिवस	b) १०० दिवस	c) ९० दिवस	d) ३० दिवस
-------------	-------------	------------	------------

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (c)	२) फक्त (d)	३) फक्त (b)	४) वरीलपैकी नाही
-------------	-------------	-------------	------------------

- 3) Under Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Scheme, how many minimum number of days of employment is guaranteed to eligible workers in rural areas in a year ?

a) 110 days	b) 100 days	c) 90 days	d) 30 days
-------------	-------------	------------	------------

Answer Options :

(1) Only (c)	2) Only (d)	3) Only (b)	4) None of the above
--------------	-------------	-------------	----------------------

- ४) भारतातील कृषी खर्च व किंमती आयोगाबाबत खालील विधाने विचारात घ्या.
a) विद्यमान अध्यक्ष प्रा. विजय पॉल शर्मा आहेत.
b) केंद्रीय कृषी मंत्री या आयोगाचे सदस्य आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त a बरोबर
२) फक्त b बरोबर
३) a आणि b दोन्ही बरोबर आहे
४) a आणि b दोन्ही बरोबर नाही
- 4) Consider the following statements about the Commission for Agricultural Cost and Prices in India.
a) The present Chairman is Prof. Vijay Paul Sharma.
b) The Central Minister of Agriculture is the Member of this Commission.

Answer options :

- 1) Only a is correct
2) Only b is correct
3) Both a and b are correct
4) Neither a nor b is correct
- ५) औद्योगिकीकरणाच्या माध्यमातून ग्रामीण विकास साध्य करण्यासाठी "ग्रामीण भागात कच्चा माल पुरविण्यासह उद्योगाच्या विकासासाठी पायाभूत सोयीसुविधा आणि विस्तार समर्थन प्रदान करण्याची जबाबदारी राज्य सरकारकडे दिली पाहिजे" अशी शिफारस कोणत्या समितीने केली ?
१) शिवरामन समिती
२) प्रादेशिक समन्वय समिती
३) गोरवाला समिती
४) बलवंतराय मेहता समिती
- 5) To attain rural development through industrialisation following recommendation is made by which Committee : "state government should be given responsibility of providing basic facilities for industrial development and supply of raw material in rural areas."
1) Shivraman Committee
2) Regional Co-ordination Committee
3) Gorawala Committee
4) Balwantray Mehta Committee
- ६) महाराष्ट्रात ग्रामीण भागातील शेतकऱ्यांचा माल हा थेट ग्राहकापर्यंत पोहचविण्यासाठी खालीलपैकी कोणती योजना सुरू केली ?
a) श्री संत शिरोमणी श्री सावता माळी शेतकरी आठवडी बाजार
b) महात्मा ज्योतीबा फुले भाजी मंडई
c) संत तुकाराम महाराज शेतकरी आठवडी बाजार
d) संत एकनाथ महाराज शेतकरी आठवडी बाजार
वरीलपैकी कोणता पर्याय चुकीचा आहे/आहेत ?
१) फक्त (a)
२) (b), (c) आणि (d)
३) (c) आणि (d)
४) वरीलपैकी सर्व
- 6) Which of the following schemes was launched in Maharashtra to provide directly the farm produce by the farmers in rural areas to the consumers?
a) Shree Sant Shiromani Shri Sawata Mali Farmers Weekly Market
b) Mahatma Jyotiba Phule Bhaji Mandai
c) Sant Tukaram Maharaj Farmers Weekly Market
d) Sant Ekanath Maharaj Farmers Weekly Market
Which of the option(s) given above is/are **incorrect**?
1) Only (a)
2) (b), (c) and (d)
3) (c) and (d)
4) All of the above

- ७) महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेची वैशिष्ट्ये कोणती आहेत ?
a) रोजगाराची अर्जाद्वारे मागणी
b) बेकार भत्ता (काम उपलब्ध नसेल तर)
c) खर्चाची विभागणी
d) शारीरिक श्रम अंतर्भूत नसलेला रोजगारही आश्वासित
- पर्यायी उत्तरे :**
१) (a) आणि (b) २) (a), (b) आणि (d) ३) (a), (b) आणि (c) ४) सर्व पर्याय बरोबर आहेत
- 7) What are the features of Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Scheme?
a) Demand through employment application
b) Payment of the dole if work is not provided.
c) Cost Sharing
d) Employment involving no physical exercise also guaranteed.
- Answer Options :**
1) (a) and (b) 2) (a), (b) and (d) 3) (a), (b) and (c) 4) All options are correct
- ८) खालीलपैकी कोणते विधान/ने योग्य नाही/त?
a) ग्रामीण क्षेत्रासाठी विकास व संशोधन निधीची उभारणी करण्याचे कार्य नाबार्ड करते.
b) शेतकऱ्यांना आंतरराष्ट्रीय व्यापारासाठी नाबार्ड मदत करते.
c) सहकारी पतसंस्थांची योग्य पुनर्रचना करून कार्यक्षमता वाढविण्याचे कार्य नाबार्ड करते.
- पर्यायी उत्तरे :**
१) (a), (b) २) फक्त (b) ३) (a), (c) ४) फक्त (a)
- 8) Which one of the following statement/s is/are not correct ?
a) It is a function of NABARD to raise funds for the development and research in Rural Sector.
b) NABARD helps the farmers for International trade.
c) Function of NABARD is to reconstruct the co-operative societies in order to make them more efficient.
- Answer options :**
1) (a), (b) 2) Only (b) 3) (a),(c) 4) Only (a)
- ९) खालीलपैकी कोणत्या नावाने १ एप्रिल २०१५ ते ३१ मार्च २०१९ पर्यंतच्या पिक कर्जाची माफीची योजना ओळखली जाते ?
a) छत्रपती शिवाजी महाराज स्वाभिमानी शेतकरी कर्ज मुक्ती योजना
b) महात्मा गांधी शेतकरी कर्ज मुक्ती योजना
c) कुसुम योजना
d) महात्मा ज्योतीराव फुले शेतकरी कर्ज मुक्ती योजना
- वरीलपैकी कोणता पर्याय बरोबर आहे ?
१) (a) २) (c) ३) (d) ४) (b)
- 9) The scheme of crop loan waiver from 1st April, 2015 to 31st March 2019 is known as.....
a) Chhatrapati Shivaji Maharaj Swabhimani Farmer Debt Relief Scheme.
b) Mahatma Gandhi Farmer's loan waiver scheme
c) KUSUM Yojana
d) Mahatma Jyotirao Phule Shetkari Karj Mukti Yojana
- Which of the option given above is correct?
1) (a) 2) (c) 3) (d) 4) (b)

- १०) १ जानेवारी, २०१६ पासून विकसित देशांच्या सदस्यांद्वारे आणि विकसनशील देशांच्या सदस्यांकडून कमी विकसित देशांतून आलेल्या कापूस आणि कापूस-संबंधित उत्पादनांना शुल्क मुक्त आणि कोटा-मुक्त बाजारपेठ उपलब्ध करून दिली जाईल. हे विधान यांच्याशी संबंधित आहे.
- १) नैरोबी पॅकेज २) अर्जेन्टिना पॅकेज ३) बाली पॅकेज ४) हाँगकाँग पॅकेज
- 10) Cotton and Cotton-related products originating from least developed countries shall be provided duty free and quota free market access by developed country members and developing country members from January 1, 2016. This statement is related to
- 1) Nairobi Package 2) Argentina Package 3) Bali Package 4) Hong Kong Package
- ११) जर शासनाने शेतकऱ्यांना रोख मदत केली तर डब्ल्यूटीओ निकषानुसार ते मध्ये समाविष्ट होते.
- १) निळी पेटी २) श्वेत पेटी ३) हरीत पेटी ४) लाल पेटी
- 11) If the Government makes direct payment to farmers, this is part of as per WTO term.
- 1) Blue Box 2) White Box 3) Green Box 4) Red Box
- १२) खालील विधाने विचारात घ्या.
- a) ग्रामीण प्रत्यय पुरवठ्याचा सर्वांगीण अभ्यास करण्यासाठी प्रा. ए. एम. खुसरो यांच्या अध्यक्षतेखाली भारतीय रिझर्व्ह बँकेने समिती नियुक्त केली होती.
- b) प्रा. ए. एम. खुसरो समितीने, "पीक विमा महामंडळ" स्थापन करण्याची सूचना केली. वरीलपैकी कोणते/कोणती विधान/ने बरोबर आहे/आहेत?
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) a आणि b २) फक्त b ३) फक्त a ४) वरीलपैकी नाही
- 12) Consider the following statements.
- a) A committee was appointed by the Reserve Bank of India under the Chairmanship of Prof. A.M. Khusro to conduct a comprehensive study of rural credit provision.
- b) Prof. A.M. Khusro Committee suggested setting up of "Crop Insurance Corporation".
- Which of the statements given above is/are correct ?
- 1) a and b 2) Only b 3) Only a 4) None of the above
- १३) शेतकऱ्याला दीर्घ मुदतीचे कर्ज कोणती सहकारी बँक देते ?
- a) राज्य सहकारी कृषि आणि ग्रामीण विकास बँक b) नागरी सहकारी बँक
- c) प्राथमिक सहकारी कृषि आणि ग्रामीण विकास बँक d) यापैकी नाही
- योग्य पर्याय निवडा :
- १) दोन्ही (a) आणि (b) २) (c) ३) दोन्ही (a) आणि (c) ४) (d)
- 13) Which Cooperative Bank gives long term loan to the farmer ?
- a) State Cooperative Agricultural and Rural Development Bank
- b) Urban Cooperative Bank
- c) Primary Cooperative Agricultural and Rural Development Bank
- d) None of these
- Answer options : .**
- 1) Both (a) and (b) 2) (c) 3) Both (a) and (c) 4) d

- १४) खालील विधाने विचारात घ्या :
- प्रादेशिक ग्रामीण बँक व्यापारी बँकेद्वारे प्रायोजित केली जाते.
 - प्रादेशिक ग्रामीण बँका किसान क्रेडिट कार्ड योजना राबवीत नाहीत.
 - नाबार्डने स्वर्ण जयंती ग्राम स्वरोजगार योजनेच्या अंमलबजावणीबाबत कार्यन्वित करण्याच्या सूचना प्रादेशिक ग्रामीण बँकांना जारी केल्या आहेत.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/त ?

- १) (a) आणि (b) योग्य आहेत
- २) (b) आणि (c) योग्य आहेत
- ३) (a) आणि (c) योग्य आहेत
- ४) वरीलपैकी सर्व योग्य आहेत

- 14) Consider the following statements :

- Regional Rural Bank is sponsored by a commercial bank.
- Regional Rural Banks are not implementing Kisan Credit Card Scheme.
- NABARD has issued operational instructions to Regional Rural Banks with regards to implementation of Swarnajayanti Gram Swarozgar Yojana.

Which of the statement/s given above is/are correct ?

- 1) (a) and (b) are correct
- 2) (b) and (c) are correct
- 3) (a) and (c) are correct
- 4) All of the above are correct

- १५) किमान क्रेडिट कार्डबाबत खालीलपैकी कोणती विधान/ने बरोबर आहेत ?

- किमान क्रेडिट कार्ड भारत सरकारने १९९८ मध्ये RBI च्या सहकार्याने सुरू केले
- किसान क्रेडिट कार्ड वर शेतकऱ्यांना १२ महिन्याकरिता बिनव्याजी कर्ज प्राप्त होते.
- किमान क्रेडिट कार्ड शेतकऱ्यांना रोकड कर्ज सुविधा पुरविते.

पर्यायी उत्तरे :

- १) केवळ a व c बरोबर आहे
- २) केवळ c बरोबर आहे
- ३) केवळ b बरोबर आहे
- ४) वरील सर्व विधाने बरोबर आहेत

- 15) Which of the following statement/s is/are correct about Kisan Credit Card ?

- Kisan Credit Card was launched by Govt. of India in 1998 with the help of RBI
- Farmers get interest free loan for 12 months on Kisan Credit Card
- Kisan Credit Card provides cash loan facility to farmers

Answer options :

- 1) Only statement a and care correct
- 2) Only c is correct
- 3) Only b is correct
- 4) All above statements are correct

- १६) खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे ?

- ग्रामीण भागात उघड बेकारी जास्त आढळते.
- प्रच्छन्न बेकारी शेती क्षेत्रात जास्त आढळते.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) बरोबर आहे
- २) (b) बरोबर आहे
- ३) (a) आणि (b) बरोबर आहेत
- ४) वरीलपैकी कोणतेही बरोबर नाही

- 16) Which of the following statement is correct ?
a) Open unemployment is mostly seen in rural areas.
b) Disguised unemployment is mostly seen in agriculture sector.

Answer options :

- 1) (a) is correct
2) (b) is correct
3) (a) and (b) are correct
4) None of above are correct

- १७) बेसिक सर्व्हिसेस टू अर्बन पुअर योजनेत खालीलपैकी कोणत्या सेवांचा समावेश होतो ?

- a) रोजगाराची साधने निर्माण करून देणे.
b) मोफत घरांचे वाटप करणे.
c) मालमत्ता निर्मिती आणि मालमत्ता व्यवस्थापन यामध्ये योग्य मेळ घालणे.
d) शहरातील गरीबांच्या सेवांमध्ये पाणीपुरवठा आणि स्वच्छतेचा समावेश होतो.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (b) २) (b) आणि (c) ३) (c) आणि (d) ४) (b), (c) आणि (d)

- 17) Basic services to urban poor scheme covers which of the following services?

- a) Creating means of employment.
b) Allocation of free houses.
c) Proper matching between asset creation and asset management.
d) Services to the urban poor include water supply and sanitation.

Answer Options :

- 1) (a) and (b) 2) (b) and (c) 3) (c) and (d) 4) (b), (c) and (d)

- १८) पुढील विधानांपैकी कोणते एक विधान योग्य आहे ?

- a) भारतात कृषी क्षेत्रात दिसणारी बेरोजगारी छुपी बेरोजगारी होय.
b) जे उद्योग शेतीवर अवलंबून असतात तिथे हंगामी बेरोजगारी दिसते.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) दोन्ही ४) एकही नाही

- 18) Which one of the following statements is **correct**?

- a) Unemployment that is visible in agriculture sector is disguised unemployment.
b) Seasonal unemployment appears in industries which are dependent on agriculture.

Answer Options :

- 1) Only (a) 2) Only (b) 3) Both 4) None of the above

- १९) बेसिक सर्व्हिसेस टू अर्बन पुअर योजनेत खालीलपैकी कोणत्या सेवांचा समावेश होतो ?

- a) रोजगाराची साधने निर्माण करून देणे.
b) मोफत घरांचे वाटप करणे.
c) मालमत्ता निर्मिती आणि मालमत्ता व्यवस्थापन यामध्ये योग्य मेळ घालणे.
d) शहरातील गरीबांच्या सेवांमध्ये पाणीपुरवठा आणि स्वच्छतेचा समावेश होतो.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (b) २) (b) आणि (c) ३) (c) आणि (d) ४) (b), (c) आणि (d)

19) Basic services to urban poor scheme covers which of the following services?

- a) Creating means of employment.
- b) Allocation of free houses.
- c) Proper matching between asset creation and asset management.
- d) Services to the urban poor include water supply and sanitation.

Answer Options :

- 1) (a) and (b) 2) (b) and (c) 3) (c) and (d) 4) (b), (c) and (d)

४) ग्रामीण पायाभूत संरचना

१) २०१६-१७ या वर्षात प्रधानमंत्री ग्राम सडक योजनेअंतर्गत शासनाने एका वर्षाच्या कालावधीत कि.मी. रस्ते निर्मितीचे कार्य केले.

- १) २५,००० २) १७,५०० ३) ४७,३५० ४) १५,०००

1) In the year 2016-17, under the Pradhan Mantri Gram Sadak Yojna, Govt. has made km roads in the span of one year.

- 1) 25,000 2) 17,500 3) 47,350 4) 15,000

२) खालील विधाने विचारात घ्या.

- a) भारताच्या माननीय अर्थमंत्र्यांनी १५-०५-२०२० रोजी रु. १ लाख कोटी कृषी पायाभूत सुविधा निधीची घोषणा केली.
- b) कृषी पायाभूत सुविधा निधीची औपचारिक सुरुवात भारताच्या माननीय पंतप्रधानांनी ०९-०८-२०२० रोजी केली.
- c) २०२१-२२ ते २०३०-३१ वर्षापर्यंत कृषी पायाभूत सुविधा निधी कार्यरत राहिल.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त a चूक आहे २) b आणि c चूक आहे ३) फक्त c चूक आहे ४) वरीलपैकी सर्व चूक आहेत

2) Consider the following statements :

- a) Hon'ble Finance Minister of India on 15-05-2020 announced Rs. 1 lakh crore Agriculture Infrastructure fund.
- b) Agriculture Infrastructure Fund was formally launched by the Hon'ble Prime Minister of India on 09-08-2020.
- c) Agriculture Infrastructure Fund scheme is operational from the year 2021-22 to 2080-31.

Which of the statement/s given above is /are incorrect ?

- 1) Only a is incorrect 2) b and c are incorrect
3) Only c is incorrect 4) All of the above are incorrect

३) भारत सरकारने एकूण खर्चाच्या तुलनेत शेती आणि शेतीपूरक क्षेत्रावर केलेला खर्च (टक्केवारी) पंचवार्षिक योजनानुसार चढत्याक्रमाने लावा.

- a) पहिली पंचवार्षिक योजना b) चौथी पंचवार्षिक योजना
- c) सातवी पंचवार्षिक योजना d) बारावी पंचवार्षिक योजना

पर्यायी उत्तरे :

- १) a, b, c, d २) c, b, d, a ३) c, b, a, d ४) d, c, b, a

3) Arrange the five year plan wise expenditure (in%) on agriculture and allied sectors by the Govt. of India in ascending order.

- a) Ist five year plan
b) IVth five year plan
c) VIIth five year plan
d) XIIth five year plan

Answer options :

- 1) a, b, c, d 2) c, b, d, a 3) c, b, a, d 4) d, c, b, a

4) खालील विधाने विचारात घ्या व योग्य पर्याय निवडा :

- a) २०२२-२३ दरम्यान ई-नाम पोर्टलमध्ये महाराष्ट्रातील ११८ एपीएमसी समाविष्ट आहेत.
b) २०२२-२३ दरम्यान, ७७ एपीएमसी मध्ये ऑनलाईन गेट एन्ट्री, ई-लिलाव सुरु करण्यात आले आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त b योग्य आहे २) दोन्ही a आणि b योग्य आहेत
३) फक्त a योग्य आहे ४) वरीलपैकी कोणतेही योग्य नाही

4) Consider the following statements and choose correct option.

- a) During 2022-23, 118 APMCs in the Maharashtra have been included under e-NAM Portal.
b) During 2022-23, online gate entry, e-auction have been started in 77 APMCs.

Answer options :

- 1) Only b is correct 2) Both a and b are correct
3) Only a is correct 4) None of the above are correct

५) जोड्या जुळवा :

(राज्य)

- a) आंध्र प्रदेश
b) तेलंगणा
c) मध्य प्रदेश
d) महाराष्ट्र

(जलसंवर्धन योजना)

- i) कपिलधर विहिरी
ii) मिशन काकतीय
iii) जलयुक्त शिवार
iv) निरु चेतू

पर्यायी उत्तरे :

(a) (b) (c) (d)

- १) (iii) (i) (iv) (ii)
२) (iv) (ii) (i) (iii)
३) (i) (iii) (ii) (iv)
४) (ii) (iv) (iii) (i)

5) Match the following :

(State)

- a) Andhra Pradesh
b) Telangana
c) Madhya Pradesh
d) Maharashtra

(Water conservation scheme)

- i) Kapildhar Vihiri
ii) Mission Kaktiy
iii) Jalyukt Shivar
iv) Niru Chetu

Answer Options :

(a) (b) (c) (d)

- 1) (iii) (i) (iv) (ii)
2) (iv) (ii) (i) (iii)
3) (i) (iii) (ii) (iv)
4) (ii) (iv) (iii) (i)

- ६) देशातील पहिले स्मार्ट डिजिटल व्हिलेज होण्याचा मान महाराष्ट्रातील कोणत्या गावाला मिळाला ?
१) हिसार २) हिवरेबाजार ३) हरिसाळ ४) राळेगणसिद्धी
- 6) Which of the following villages in Maharashtra has been honoured as the first smart digital village in India ?
1) Hissar 2) Hivarebazar 3) Harisal 4) Ralegan Siddhi
- ७) a) एकात्मिक जल आराखडा तयार करणारे महाराष्ट्र हे देशातील पहिले राज्य आहे.
b) महाराष्ट्रातील गोदावरी, कृष्णा, तापी, नर्मदा व महानदी या खोऱ्यांचा एकात्मिक जल आराखड्यात समावेश आहे.
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (a) २) फक्त (a) ३) (a) आणि (b) ४) वरीलपैकी नाही.
- 7) (a) Maharashtra is the first state in the country to have Integrated Water Plan.
(b) The Integrated Water Plan includes Godavari, Krishna, Tapi, Narmada and Mahanadi rivers in Maharashtra.
Which of the option(s) given above is/are incorrect ?
1) Only (b) 2) Only (a) 3) (a) and (b) 4) None of the above
- ८) दशलक्ष विहीरी योजना, १९९९ मध्ये मध्ये विलीन करण्यात आली.
१) जवाहर रोजगार योजना २) राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार कार्यक्रम
३) ग्रामीण भूमिहीन रोजगार हमी कार्यक्रम ४) स्वर्णजयंती ग्राम स्वरोजगार योजना
- 8) Million Wells Scheme was merged with the in 1999,
1) Jawahar Rozgar Yojana
2) National Rural Employment Programme
3) Rural Landless Employment Guarantee Programme
4) Swarnjayanti Gram Swarozgar Yojana
- ९) १ जुलै, २०१५ रोजी पंतप्रधान ग्राम सिंचाई योजना (PMGSY) सुरु करण्यामागचा उद्देश :
a) देशात शेती उपयोगी जमीन तयार करणे.
b) पाण्याचा अपव्यय कमी करणे.
c) शेतात पाण्याचा वापर करमी करणे.
d) पाणी बचत तंत्रज्ञान आणि सिंचन लागू करून पीक उत्पादन वाढविणे.
वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?
१) (b), (c) आणि (d) २) (a) आणि (b) ३) (a), (b) आणि (c) ४) वरील सर्व
- 9) The objectives behind starting the Pantpradhan Gram Sinchayi Yojana on Is' July 2015 :
a) To create land suitable for farming in the country.
b) To reduce the wastage of water.
c) To reduce the usage of water in farms.
d) To increase the crop productivity by implementing water saving technology and irrigation.
Which of the above statement (b) is/are correct ?
1) (b), (c) and (d) 2) (a) and (b) 3) (a), (b) and (c) 4) All above

- १०) पंचायत संचार सेवा योजनाचे फायदे :
- गरजू भागाला न्यूनतम सरकारी खर्चामध्ये टपाल सेवा पुरवणे.
 - संबंधित भागामध्ये रोजगार संधी निर्माण करणे.
 - शहरी भागात वेगवान टपाल (स्पीड पोस्ट) सेवा पुरवणे.
 - पंचायत संचार सेवा योजनेच्या मार्फत शहरी भागात बचत निर्मिती करणे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (c) विधाने बरोबर आहेत २) (a) आणि (b) विधाने बरोबर आहेत
३) (b), (c) आणि (d) विधाने बरोबर आहेत ४) (c) विधान बरोबर आहे

- 10) Advantage of the Panchayat Sanchar Sewa Scheme :

- Providing Postal Services to needy area with less government expenditure.
- Generating employment opportunities in these areas.
- Providing speed post services to the Urban area.
- Generating saving through The Panchayat Sanchar Sewa Scheme in Urban areas,

Answer Options :

- 1) (a) and (c) statements are correct 2) (a) and (b) statements are correct
3) (b), (c) and (d) statements are correct 4) (c) statement is correct

- ११) केंद्र सरकारने पीएमजीएसवाय ३ कार्यक्रम मंजूर केला यामध्ये ग्रामीण भाग कशाने जोडला जाणार आहे ?

- a) आंतरराष्ट्रीय विमानतळे b) ग्रामीण कृषी बाजार c) उच्च माध्यमिक शाळा d) रुग्णालये

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (b) २) (a),(b) आणि (c) ३) (b),(c) आणि (d) ४) सर्व पर्याय बरोबर आहेत

- 11) The Central Government has sanctioned PMGSY 3 programmes in rural areas. What is it that is going to be corrected ?

- a) International Airports b) Rural Agriculture Markets
c) Higher Secondary Schools d) Hospitals

Answer Options :

- 1) (a) and (b) 2) (a), (b) and (c) 3) (b), (c) and (d) 4) All options area correct

- १२) खालीलपैकी प्रधानमंत्री कृषी सिंचाई योजनेची उद्दिष्ट्ये कोणती आहेत ?

- आधुनिक तंत्रज्ञानाद्वारे सूक्ष्म सिंचनाखालील क्षेत्रात वाढ करणे.
 - जल वापर कार्यक्षमतेत वाढ करणे.
 - कृषी उत्पन्नात वाढ करणे.
 - आधुनिक तंत्रज्ञानावर आधारित कृषी व फलोद्यानाचा विकास करण्यासाठी सूक्ष्म सिंचन पद्धतीचा विकास करणे.
- वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने **चूक** आहे/आहेत ?

- १) फक्त (a) २) (a) आणि (c) ३) (b) आणि (d) ४) वरीलपैकी सर्व

- 12) Which of the following are the objectives of the Pradhan Mantri Krushi Sinchai Scheme ?

- To increase the micro irrigation sector through modem technology.
- To increase the water utility efficiency.
- To increase the agricultural production.
- To develop the micro irrigation method through modem technology to increase the agricultural and horticulture development.

Which of the statement(s) given above is/are incorrect ?

- 1) Only (a) 2) (a) and (c) 3) (b) and (d) 4) None of the above

- १३) खालीलपैकी कोणत्या योजने अंतर्गत महाराष्ट्र शासनाने ग्रामीण भागात इ.स. २०२४ पर्यंत 'हर घर, नळ से जल' पाणीपुरवठा करण्याचे उद्दिष्ट ठरविण्यात आले होते ?
- a) अटल भूजल योजना
b) जल जीवन मिशन
c) मुख्यमंत्री पाणीपुरवठा योजना
d) ग्रामीण भूजल मिशन

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) (a) आणि (b) ४) वरीलपैकी नाही
- 13) Under which of the following schemes had the Government of Maharashtra set a target to supply water to 'Har Ghar, Nal se Jal' in rural areas by 2024 ?
- (a) Atal Bhujal Yojana (b) Jal Jivan Mission
(c) Mukhyamantri Panipurwatha Yojana (d) Gramin Bhujal Mission

Answer Options :

- 1) Only (a) 2) Only (b) 3) (a) and (b) 4) None of the above
- १४) राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियानाची सामाजिक पातळीवरील ही उद्दिष्ट्ये आहेत :
- a) अंगणवाडी स्तरावर आरोग्य दिन पाळणे.
b) चांगली रुग्णालय व्यवस्था निर्माण करणे.
c) दारिद्र्यरेषेखालील कुटुंबासाठी जननी सुरक्षा योजना प्रभावीपणे राबविणे ही उद्दिष्ट्ये आहेत.. वरीलपैकी कोणते बरोबर आहे/आहेत ?
- १) फक्त (a) २) (a) आणि (b) ३) (b) आणि (c) ४) वरील सर्व

- 14) These are community levels goals of National Rural Health Mission :
- a) To celebrating Health Day At Anganwadi level.
b) To creating a good hospital system.
c) These are the objectives to effectively implement the Janani Suraksha Yojana for the Below Poverty line family.

Which of the statement(s) given above is/are correct?

- 1) Only (a) 2) (a) and (b) 3) (b) and (c) 4) All of the above
- १५) राष्ट्रीय पेयजल कार्यक्रमाचे मुख्य उद्दिष्ट्ये म्हणजे :
- a) प्रत्येक ग्रामीण व्यक्तीस शुद्ध पाणी पुरवठा करणे.
b) ग्रामीण भागात स्वयंपाकासाठी आणि घरगुती वापरासाठी शुद्ध पुरेसा व शाश्वतपणे सोयीच्या ठिकाणी पाणी उपलब्ध करून देणे.
- वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने चूक आहे/आहेत ?
- १) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) (a) आणि (b) ४) वरीलपैकी नाही

- 15) The main objective of the Rashtriya Paayjal Programme is to :
- a) Provide clean water to every rural person.
b) Providing water in clean, adequate and sustainable facility for cooking and domestic use in rural areas.

Which of the statement(s) given above is/are incorrect?

- 1) Only (a) 2) Only (b) 3) (a) and (b) 4) None of the above

१६) दीनदयाळ उपाध्याय ग्राम ज्योती योजना २५ सप्टेंबर २०१४ रोजी सुरु केली कारण :

- a) १ मे २०१८ पर्यंत सर्व खेड्यांना वीजपुरवठा करण्यासाठी
 - b) शेती व घरगुती वापरासाठीचा वीजपुरवठा वेगळा करण्यासाठी
 - c) विजेची गळती थांबविण्यासाठी सर्वत्र मीटर बसविण्यासाठी ही योजना सुरु करण्यात आली.
- वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

- १) (a), (b) आणि (c) २) (a) आणि (c) ३) (b) आणि (c) ४) वरीलपैकी नाही

16) Dindayal Upadhyay Gram Jyoti Yojana started on 25th September 2014 because of :

- a) To supply electricity to all villages upto 1st May 2018 ;
- b) To separate electricity supply for agriculture and domestic use.
- c) This scheme was started to set up meter everywhere to prevent electricity leakage.

Which of the statement(s) given above is/are **correct**?

- 1) (a),(b) and (c) 2) (a) and (c) 3) (b) and (c) 4) None of the above

१७) खालीलपैकी महाराष्ट्र शासनाने 'स्मार्ट ग्राम योजनेचे' कोणते नामकरण केले आहे ?

- a) स्व. बाळासाहेब ठाकरे ग्राम समृद्धी योजना
- b) अण्णा हजारे ग्राम स्वराज्य योजना
- c) आर. आर. आबा पाटील सुंदर गाव पुरस्कार योजना
- d) स्व. गोपीनाथ मुंडे स्मार्ट ग्राम योजना

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (b) २) फक्त (a) ३) फक्त (c) ४) वरीलपैकी नाही

17) 'Smart Village Scheme' by the Government of Maharashtra is named as :

- (a) Late Balasaheb Thackeray Gram Samrudhi Yojana
- (b) Anna Hazare Gram Swarajya Yojana
- (c) R.R. Aba Patil Sundar Gaon Puruskar Yojana
- (d) Late Gopinath Munde Smart Gram Yojana

Answer Options :

- 1) Only (b) 2) Only (a) 3) Only (c) 4) None of the above

१८) ग्रामीण भागात नागरी सुविधांची उपलब्धता (PURA) योजनेची खालीलपैकी प्रमुख उद्दिष्ट्ये आहेत :

- a) ग्रामीण भागामध्ये नागरी सुविधा आणि जीवन जगण्यायोग्य संधीचा पुरवठा करणे.
- b) नागरी व ग्रामीण विकासात निर्माण झालेला भेद दूर करणे व समन्वय प्रस्थापित करणे.
- c) ग्रामीण भागातून नागरी भागात होणाऱ्या लोकसंख्येच्या स्थलांतराचे प्रमाण कमी करणे.
- d) राजकीय नेतृत्वाचा विकास करणे.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने **चुकीची** आहे/आहेत ?

- १) फक्त (d) २) (b) आणि (c) ३) (a), (b) आणि (c) ४) वरीलपैकी सर्व

18) Main objectives of Providing Urban Amenities in Rural Areas (PURA) scheme is :

- a) To providing opportunity civic amenities and life sustaining opportunities in Rural Areas.
- b) To bridge the gap between the Urban-rural development and to co-ordinate.
- c) To reduce the percentage of migration from rural to urban areas.
- d) To develop the political leadership.

Which of the above statement is/are incorrect?

- 1) Only (d) 2) (b) and (c) 3) (a), (b) and (c) 4) All of the above

५) ग्रामीण विकास

- १) भारत सरकारने साली 'आकांक्षी जिल्हा कार्यक्रमाची' सुरुवात केली.
१) २०१४ २) २०१८ ३) २०२१ ४) २०२२
- 1) The 'Aspirational Districts Programme' was launched in the year _____ by the Government of India.
1) 2014 2) 2018 3) 2021 4) 2022
- २) खालील विधानांपैकी कोणते बरोबर आहे ?
a) राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियान हा कार्यक्रम १२ एप्रिल २००५ रोजी देशात सुरू झाला.
b) राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियान हा कार्यक्रम प्रथम दक्षिण भारतातील राज्यात लागू केला गेला.
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) दोन्ही चुकीचे आहेत ४) दोन्ही बरोबर आहेत
- 2) Which of the following statement is **correct**?
a) National Rural Health Mission was started in the Country on 12th April, 2005.
b) The Programme National Rural Health Mission is first enforced in the states of Southern India.
Answer Options :
1) Only (a) 2) Only (b) 3) Both are incorrect 4) Both are correct
- ३) 'राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान' (RGSA) बाबत खालील विधाने विचारात घ्या :
a) १ एप्रिल २०२२ ते ३१ मार्च २०२६ या कालावधीत सुधारित राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान चालू ठेवण्यास आर्थिक व्यवहारातील कॅबिनेट समितीने (CCEA) मान्यता दिली आहे.
b) राज्य घटकांसाठी सामायिकरण गुणोत्तर (Sharing ratio) प्रमाण हे अनुक्रमे केंद्र-राज्ये ६० : ४० असे असेल.
c) पूर्वोत्तर व डोंगराळ राज्ये आणि जम्मू आणि काश्मीर या केंद्रशासित प्रदेशात केंद्र-राज्ये यांचा हिस्सा ८०:२० असा असेल.
d) या उपक्रमांमुळे स्थानिक स्वराज्य संस्थांना नऊ विषयांसाठी (Nine themes) शाश्वत विकास उद्दिष्टांचे (SDGs) स्थानिकीकरण करणे शक्य होईल अशी अपेक्षा आहे.
वरीलपैकी कोणती विधाने **बिनचूक** आहेत ?
१) वरील सर्व २) (a), (b) आणि (d) ३) (b), (c) आणि (d) ४) (a), (b) आणि (c)
- 3) Consider the following statements regarding 'Rashtriya Gram Swaraj Abhiyan' (RGSA) :
a) The Cabinet Committee on Economic Affairs (CCEA) approved the continuation of the revamped RGSA from April-1, 2022 to March 31, 2026.
b) The sharing ratio for the state components will be in the ratio of 60 : 40 among centre and States respectively.
c) In North-East, Hilly states and Union Territory of Jammu & Kashmir, the Central and State share will be 80 : 20.
d) The initiative is expected to enable Panchayat Raj Institutions to deliver on localization of sustainable development goals for nine themes.
Which of the statements given above are correct ?
1) All above 2) (a), (b) and (d) 3) (b), (c) and (d) 4) (a), (b) and (o)

- ४) यांच्या जयंतीच्या दिवशी ऑक्टोबर ११, २०१४ रोजी भारताचे प्रधानमंत्री यांनी "सांसद आदर्श ग्राम योजना" जाहिर केली.
- १) अटल बिहारी वाजपेयी
३) नरेंद्र मोदी
- २) दिनदयाळ उपाध्याय
४) लोकनायक जयप्रकाश नारायण
- 4) The Prime Minister of India launched "Saansad Adarsh Gram Yojana" on October 11, 2014, the birth anniversary of
- 1) Atal Bihari Vajpayee
3) Narendra Modi
- 2) Deen-Dayal Upadhyaya
4) Loknayak Jayaprakash Narayan
- ५) 'सांसद आदर्श ग्राम योजनेची' खालीलपैकी कोणती उद्दिष्ट्ये आहेत ?
- a) प्रामुख्याने खेड्यांचा विकास करणे अपेक्षित आहे.
b) खेड्यामध्ये स्मार्ट शाळा, आरोग्य सोयी, पक्की घरे इत्यादींचा विकास करणे.
c) ग्रामीण भागातील पायाभूत सोयीचे नूतनीकरण करणे.
d) प्रत्येक खासदाराने आपल्या मतदारसंघातील एक गाव दत्तक घेणे.
- वरीलपैकी कोणता पर्याय चुकीचा आहे/आहेत ?
- १) फक्त (c) २) (a) आणि (c) ३) (a), (b) आणि (d) ४) वरीलपैकी नाही
- 5) Which of the following are the objectives of the 'Sansad Adarsh Gram Yojana'?
- a) Rural development is expected to be main.
b) To develop Smart Schools, Health Facilities, Pakka houses etc. in the villages.
c) Renovation of infrastructure in rural areas.
d) Every MP is expected to adopt a village in his constituency.
- Which of the option(s) given above is/are **incorrect**?
- 1) Only (c) 2) (a) and (c) 3) (a), (b) and (d) 4) None of the above
- ६) 'सांसद आदर्श ग्राम योजनेची' खालीलपैकी कोणती उद्दिष्ट्ये आहेत ?
- a) प्रामुख्याने खेड्यांचा विकास करणे अपेक्षित आहे.
b) खेड्यामध्ये स्मार्ट शाळा, आरोग्य सोयी, पक्की घरे इत्यादींचा विकास करणे.
c) ग्रामीण भागातील पायाभूत सोयीचे नूतनीकरण करणे.
d) प्रत्येक खासदाराने आपल्या मतदारसंघातील एक गाव दत्तक घेणे.
- वरीलपैकी कोणता पर्याय चुकीचा आहे/आहेत ?
- १) फक्त (c) २) (a) आणि (c) ३) (a), (b) आणि (d) ४) वरीलपैकी नाही
- 6) Which of the following are the objectives of the 'Sansad Adarsh Gram Yojana'?
- a) Rural development is expected to be main.
b) To develop Smart Schools, Health Facilities, Pakka houses etc. in the villages.
c) Renovation of infrastructure in rural areas.
d) Every MP is expected to adopt a village in his constituency.
- Which of the option(s) given above is/are **incorrect**?
- 1) Only (c) 2) (a) and (c) 3) (a), (b) and (d) 4) None of the above

७) शरद पवार ग्राम समृद्धी योजने अंतर्गत खालीलपैकी कोणत्या कामांना प्राधान्य देण्यात येते ?

- a) गाय व म्हैस यांच्याकरिता पक्का गोठा बांधणे. b) शेळीपालन शेड बांधणे
c) कुक्कुटपालन शेड बांधणे d) नाडेप कंपोस्टिंग

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) २) (b) आणि (c) ३) वरीलपैकी नाही ४) वरीलपैकी सर्व

7) Which of the following works was given priority under Sharad Pawar Gram Samrudhi Yojana ?

- (a) Construction of permanent shed for cows and buffaloes
(b) Construction of goat rearing sheds
(c) Construction of poultry sheds
(d) Nadep composting

Answer Options :

- 1) Only (a) 2) (b) and (c) 3) None of the above 4) All of the above

८) ग्रामीण जीवन्नोन्नती अभियान अर्थात 'उमेद' अभियानाची मुख्य कार्ये कोणती ?

- a) गरिबी निर्मूलनाचा समग्र विचार b) समुदाय विकास
c) शाश्वत उपजीविका निर्माण करणे d) बचत गटाद्वारे स्त्रियांचे संघटन

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) फक्त (b) २) (b) आणि (c) ३) फक्त (a) ४) (a), (b), (c) आणि (d)

8) What are the specific functions of Gramin Jivanonnati Abiyan - 'UMED' ?

- a) Holistic view of poverty eradication
b) Community development
c) Create sustainable livelihood
d) Organisation of women through self-help groups

Answer Options :

- 1) (a) and (b) 2) (b) and (c) 3) Only (a) 4) (a), (b), (c) and (d)

९) ग्रामविकासातील मुख्य घटक कोणते आहेत ?

- a) पंचायत राज संस्थांचे सक्षमीकरण b) दारिद्र्य निर्मूलन
c) मानव संसाधन विकास d) संस्थात्मक विकास

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (b) २) (a), (b) आणि (c)
३) (a), (c) आणि (d) ४) सर्व पर्याय बरोबर आहेत

9) What are the key components of Rural Development?

- a) Empowerment of Panchayat Raj Institutions. b) Poverty alleviation
c) Human Resource Development d) Institutional Development

Answer Options :

- 1) (a) and (b) 2) (a), (b) and (c)
3) (a), (c) and (d) 4) All options are correct

- १०) भारत निर्माण कार्यक्रम, २००५ मध्ये खालीलपैकी कोणत्या पायाभूत सुविधांवर भर देण्यात आला ?
a) ग्रामीण रस्ते व जलसिंचन
b) ग्रामीण घरे
c) ग्रामीण पाणीपुरवठा
d) शहरी विद्युतीकरण आणि टेलिफोन
- पर्यायी उत्तरे :**
१) a आणि d २) a, b आणि c ३) b, c आणि d ४) a, b, c आणि d
- 10) In Bharat Nirman Programme, 2005 which of the following infrastructural facilities were given more weightage ?
a) Rural Roads and Irrigation.
b) Rural Housing.
c) Rural water supply.
d) Urban Electrification and Telephones.
- Answer options :**
1) a and d 2) a, b and c 3) b, c and d 4) a, b, c and d

- ११) एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रमाची कोणती वैशिष्ट्ये होती ?
a) समन्वयात्मक विकास
b) अनेक बाबींचे एकात्मिकरण
c) अनुदानासह कर्ज
d) रोजगाराची हमी
- पर्यायी उत्तरे :**
१) (a) आणि (b) २) (b) आणि (c) ३) (a),(b) आणि (c) ४) यापैकी नाही
- 11) What were the features of Integrated Rural Development Programme ?
(a) Coordinating development
(b) Integration of many things
(c) Loan with grant
(d) Guarantee of employment
- Answer Options :**
1) (a) and (b) 2) (b) and (c) 3) (a), (b) and (c) 4) None of the above

- १२) डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम अमृत आहार योजना ही खालीलपैकी कोणासाठी सुरु करण्यात आली ?
a) झोपडपट्टी मधील गरोदर महिला
b) अशिक्षित महिला
c) आदिवासी गरोदर महिला
d) अविवाहित माता
- पर्यायी उत्तरे :**
१) फक्त (d) २) फक्त (c) ३) फक्त (a) ४) वरीलपैकी सर्व
- 12) Dr. A.P.J. Abdul Kalam Amrit Diet Scheme was launched for which of the following ?
a) Pregnant Women in slum area
b) Uneducated Women
c) Pregnant tribal Women
d) Unmarried mothers
- Answer Options :**
1) Only (d) 2) Only (c) 3) Only (a) 4) All of the above

६) कृषी विकास

- १) साली भारतातील राज्यातून पेप्सी कंपनीने आपल्या करार शेतीची सुरुवात केली.
१) १८९५, राजस्थान २) १९०१, महाराष्ट्र ३) १९२०, गुजरात ४) १९२७, राजस्थान
- 1) In the 'Pepsi' company started contract farming in India from the state.
1) 1895, Rajasthan 2) 1901, Maharashtra 3) 1920, Gujarat 4) 1927, Rajasthan
- २) रोजी मृदा आरोग्य पत्रिका योजनेचा प्रारंभ सुरतगड (राजस्थान) येथे करण्यात आला.
१) १९ फेब्रुवारी २०१५ २) १९ फेब्रुवारी २०१६ ३) १५ ऑगस्ट २०१७ ४) २६ जानेवारी २०१५

2) Soil Health Card was introduced on at Suratgad (Rajasthan).

- 1) 198 February 2015 2) 19 February 2016 3) 15 August 2017 4) 26 January 2015

3) प्रमुख अन्नधान्य उत्पादक राज्यांमध्ये २०२१-२२ या वर्षातील अन्नधान्य उत्पादनानुसार खालील राज्यांची त्यांच्या क्रमवारीनुसार जुळवाजुळव करा.

राज्य	क्रमवारी
a) पंजाब	i) पहिली
b) राजस्थान	ii) दुसरी
c) मध्य प्रदेश	iii) तिसरी
d) उत्तर प्रदेश	iv) चौथी

पर्यायी उत्तरे :

	a	b	c	d
1)	iv	iii	i	ii
2)	ii	i	iv	iii
3)	ii	iii	i	iv
4)	iii	iv	ii	i

3) Match the following major food grain producing states as per their ranks according to Food grain production in the year of 2021 — 22.

State	Rank
a) Punjab	i) First
b) Rajasthan	ii) Second
c) Madhya Pradesh	iii) Third
d) Uttar Pradesh	iv) Fourth

Answer options :

	a	b	c	d
1)	iv	iii	i	ii
2)	ii	i	iv	iii
3)	ii	iii	i	iv
4)	iii	iv	ii	i

4) खालील घटकांच्या बाबतीत महाराष्ट्राची भारताशी तुलना करून सत्य विधाने ओळखा.

- a) २०१९-२० मध्ये महाराष्ट्रात स्थूल पिकाखालील क्षेत्राचे प्रमाण भारताच्या स्थूल पिकाखालील क्षेत्राच्या ११.२% इतके होते.
- b) २०११ च्या जनगणनेनुसार भारताच्या एकूण लोकसंख्येच्या ७.३% लोकसंख्या महाराष्ट्रात होती.
- c) २०२१ मध्ये भारतातील एकूण वनाखालील क्षेत्राच्या ८% क्षेत्र महाराष्ट्रात आहे.
- d) २०२१-२२ मध्ये भारतात निर्माण होणाऱ्या एकूण वीजनिर्मितीपैकी ८.९% वीज महाराष्ट्रात निर्माण झाली.

पर्यायी उत्तरे :

- १) विधान a, b आणि d २) विधान b, c आणि d ३) विधान a, c आणि d ४) विधान a, b, c आणि d

- 4) Compare the Maharashtra with India on the basis of following factors and find out the true statements.
- a) In 2019-20 the proportion of Maharashtra's Gross cropped area was 11.2% to India's gross cropped area.
- b) As per 2011 census, India's 7.3% population was lives in Maharashtra.
- c) In 2021, out of India's total forest area 8% area in Maharashtra.
- d) In 2021 — 22, out of India's total electricity generation 8.9% electricity was generated in Maharashtra.

Answer options :

- 1) Statement a, b and d
2) Statement b, c and d
3) Statement a, c and d
4) Statement a, b, c and d

- ५) खालील विधाने विचारात घ्या.
- a) भारत शासनामार्फत २००५-०६ मध्ये राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियानाची सुरुवात करण्यात आली.
- b) २०१५-१६ पासून महाराष्ट्रातील ३४ जिल्ह्यांत एकात्मिक फलोत्पादन विकास अभियान राबविण्यात येत आहे.
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) दोन्ही a आणि b योग्य आहेत
२) फक्त b योग्य आहे
३) फक्त a योग्य आहे
४) वरीलपैकी कोणतेही योग्य नाही
- 5) Consider the following statement.
- a) National Horticulture Mission was launched by Government of India in 2005 — 06.
- b) From 2015 — 16, the mission for Integrated Development of Horticulture is implemented in 34 districts of Maharashtra.

Answer options :

- 1) Both a and b are correct
2) Only b is correct
3) Only a is correct
4) None of the above are correct

- ६) २०२१ च्या कृषि अहवालानुसार भारताचे निव्वळ लागवड क्षेत्र मिलियन हेक्टर नोंदविले आहे.
- १) २३९.४
२) १३९.४
३) १३०.००
४) १०२.७
- 6) Reports on Agriculture in 2021 mentioned India's Net SOWN area is million Hectares.
- 1) 239.4
2) 139.4
3) 130.00
4) 102.7

- ७) खालील विधाने विचारात घ्या.
- a) २०१६-१७ मध्ये तांदळाची उत्पादकता गव्हापेक्षा जास्त होती.
- b) २०१६-१७ मध्ये तेलबियांची उत्पादकता डाळीपेक्षा जास्त होती.
- वरीलपैकी कोणते/ती विधान/ने योग्य आहे/आहेत ?
- १) केवळ (a) बरोबर आहे
२) केवळ (b) बरोबर आहे
३) (a) आणि (b) बरोबर आहेत
४) (a) आणि (b) चूक आहेत
- 7) Consider the following statements :
- a) In 2016-17 productivity of Rice was more than Wheat.
- b) In 2016-17 productivity of oil seeds was more than pulses.
- Which of the statement/s given above is/are correct ?
- 1) Only (a) is correct
2) Only (b) is correct
3) (a) and (b) are correct
4) (a) and (b) are incorrect

- ८) खालील विधाने विचारात घ्या :
- a) कृषी गणना २०१५-१६ नुसार महाराष्ट्र राज्याचे सरासरी वहिती क्षेत्र १.३४ हेक्टर होते.
b) महाराष्ट्रात २०१९ -२० मध्ये फलोत्पादन पिकाखालील क्षेत्र १९.२० लाख हेक्टर होते.
वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/त ?
- १) (a) फक्त
३) दोन्ही (a) आणि (b) बरोबर आहेत
- २) (b) फक्त
४) दोन्ही (a) आणि (b) बरोबर नाहीत
- 8) Consider the following statements :
- a) According to Agriculture census 2015-16 Maharashtra state has 1.34 hectares average operational land holding.
b) In the year 2019-20 Maharashtra has 19.20 lakhs hectares under Horticulture.
Which of the statement given above is/are correct ?
- 1) (a) only
3) Both (a) and (b) are correct
- 2) (b) only
4) Neither (a) nor (b) are incorrect
- ९) सन २०२२-२३ मध्ये (डिसेंबर २०२२ पर्यंत) भारतातील शेतीच्या यांत्रिकीकरणाबाबत खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे ?
- a) भारतात एकूण ट्रॅक्टर विक्री संख्या ८३५००० इतकी आहे.
b) भारतात एकूण ट्रॅक्टर विक्री संख्या सन २०२०-२१ पेक्षा सन २०२२-२३ मध्ये जास्त आहे.
c) भारतातील इतर राज्यांचा विचार करता उत्तर प्रदेश राज्यात एकूण ट्रॅक्टर विक्री सर्वात जास्त आहे.
पर्यायी उत्तरे :
- १) a आणि b
२) a आणि c
३) c आणि d
४) a आणि d
- 9) Which of the following statement are true about mechanization of Indian agriculture in the year 2022 — 23 (up to December 2022) ?
- a) The total number of tractor sale in India is 835000.
b) The total number of tractor sale in India is higher in 2022 — 23 than in 2020 — 21,
c) The total number of tractor sale in the State of Uttar Pradesh is highest as compared to other States in India.
Answer options :
- 1) a and b
2) a and c
3) c and d
4) a and d
- १०) खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे ?
- a) पाचव्या पंचवार्षिक योजनेपासून फलोद्यान व्यवसायाकडे सरकार विशेष लक्ष देत आहे.
b) सहाव्या पंचवार्षिक योजनेपासून फलोद्यान व्यवसायाकडे सरकार विशेष लक्ष देत आहे.
पर्यायी उत्तरे :
- योग्य पर्याय निवडा :
- १) (a) बरोबर आहे
३) (a) आणि (b) बरोबर आहे
- २) (b) बरोबर आहे
४) वरीलपैकी कोणतेही बरोबर नाही
- 10) Which of the following statement is correct ?
- a) Since the fifth five year plan, the government is paying special attention to Horticulture.
b) Since the sixth five year plan, the government is paying special attention to the Horticulture.
Answer options :
- 1) (a) is correct
3) (a) and (b) are correct
- 2) (b) is correct
4) None of above are correct

११) खालील विधाने विचारात घ्या :

- a) २०२०-२१ अखेर महाराष्ट्रात ३८७ कृषी उत्पन्न बाजार समित्या व ७२३ उपबाजार समित्या स्थापन झाल्या आहेत.
b) जानेवारी २०२२ पर्यंत १४०० थेट पणन परवाने दिले.

पर्यायी उत्तरे :

- 1) Only (a) is incorrect
2) Both (a) and (b) are incorrect
3) Only (b) is incorrect
4) Both (a) and (b) are correct

11) Consider the following statements :

- a) Upto 2020-21, 387 Agricultural Produce Market Committees and 723 Sub-Market Committees have been established in Maharashtra.
b) Number of direct Marketing Licenses issued upto January, 2020 were 1400.

Answer Options :

- १) फक्त (a) चूक आहे
२) दोन्ही (a) आणि (b) चूक आहेत
३) फक्त (b) चूक आहे
४) दोन्ही (a) आणि (b) योग्य आहेत

१२) खालील विधाने विचारात घ्या :

- अ. भारतात एम. एस. स्वामीनाथन हे 'हरित क्रांतीचे' जनक म्हणून ओळखले जातात.
ब. भारतात निरपाख तूटेज हे 'निळी क्रांतीचे' जनक म्हणून ओळखले जातात.
क. भारतात सॅम पित्रोडा हे 'सुवर्ण क्रांतीचे' जनक म्हणून ओळखले जातात.
ड. भारतात हिरालाल चौधरी आणि डॉ. अरुण कृष्णन हे 'पिवळी क्रांतीचे' जनक म्हणून ओळखले जातात.
वरीलपैकी कोणती विधाने/ने बरोबर आहे/त ?

- १) केवळ अ
२) अ आणि ब
३) अ, ब आणि ड
४) वरील सर्व

12) Consider the following statements :

- A) M. S. Swaminathan is known as the father of the 'Green Revolution' in India.
B) Nirpakh Tutej is known as the father of 'Blue Revolution' in India.
C) Sam Pitroda is known as the father of 'Golden Revolution' in India.
D) Hiralal Chaudhari and Dr. Arun Krishnan are known as the father of 'Yellow Revolution' in India.

Which of the statements given above is/are correct ?

- 1) Only A
2) A and B
3) A, B and D
4) All of the above

१३) कोणी म्हटले की, पंजाबमधील 'हरितक्रांती' हा काही चमत्कार नाही, साठच्या दशकाच्या मध्यात त्याच्या यशासाठी खालील पूर्व-आवश्यकता अस्तित्वात असल्यामुळे ते घडले :

- a) जमीन एकत्रीकरण आणि समतलीकरण.
b) मालकीची शेती ज्यामुळे जमिनीत दीर्घकालीन भागीदारी होते.
c) ग्रामीण संसूचन आणि
d) ग्रामीण विद्युतीकरण

पर्यायी उत्तरे :

- १) नॉर्मन बोरलॉंग
२) एम. एस. स्वामिनाथन
३) हुनमंथय्या राव
४) लाल बहादूर शास्त्री

- 13) Who stated that, the 'Green Revolution' in Punjab is not a miracle. It happened only because the following pre-requisiter for its success existed in the mid-sixties :
- Land consolidation and levelling
 - Owner cultivation resulting in a long-term stake in land
 - Rural Communication and
 - Rural electrification

Answer Options :

- 1) Norman Borlaug 2) M.S. Swaminathan 3) Hanumantha Rao 4) Lal Bahadur Shastri

- १४) खालीलपैकी कोणत्या आदिवासी जिल्ह्यांमध्ये "परसबाग लागवड प्रोत्साहन योजना" राबविण्यात येत आहे?
- पुणे
 - सांगली
 - नाशिक
 - अमरावती

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a), (b) आणि (c) २) (a), (b) आणि (d) ३) (a), (c) आणि (d) ४) वरीलपैकी सर्व

- 14) Which of the following Tribal districts are implementing the "Promotion of Kitchen Garden Scheme" ?

- Pune
- Sangli
- Nashik
- Amravati

Answer Options :

- 1) (a), (b) and (c) 2) (a), (b) and (d) 3) (a), (c) and (d) 4) All of the above

- १५) त्रैवार्षिक सरासरी (२०१८-१९ ते २०२०-२१) दरम्यान एकूण तृणधान्यांच्या प्रति हेक्टर उत्पन्नाच्या (किलोग्रॅम) संदर्भात खालील राज्यांची चढत्या क्रमाने मांडणी करा.

- हरियाणा
- आंध्रप्रदेश
- पंजाब
- महाराष्ट्र

पर्यायी उत्तरे :

- १) a, b, c, d २) b, c, d, a ३) d, a, b, c ४) d, b, a, c

- 15) Arrange the following states in ascending order in context of yield Per hectare (Kilogram) of total Cereals during triennial average (2018 — 19 to 2020 — 21) :

- Haryana
- Andhra Pradesh
- Punjab
- Maharashtra

Answer options :

- 1) a, b, c, d 2) b, c, d, a 3) d, a, b, c 4) d, b, a, c

- १६) गडचिरोली जिल्ह्यातील लोकांचे दरडोई उत्पन्न वाढविण्यासाठी महाराष्ट्र बांबू विकास मंडळाने प्रकल्पाच्या पुढाकाराने एक आदर्श घालून दिला आहे.

- गडचिरोली तंबाखू प्रकल्प
- गडचिरोली पापड प्रकल्प
- गडचिरोली अगरबत्ती प्रकल्प
- गडचिरोली साबण प्रकल्प

- 16) The Maharashtra Bamboo Development Board has set an example through the initiative of the _____ to improve the per capita income of the people in Gadchiroli district.

- Gadchiroli Tobacco Project
- Gadchiroli Papad Project
- Gadchiroli Agarbatti Project
- Gadchiroli Soap Project

१७) जोड्या जुळवा :

कृषी क्रांती

- a) सुवर्ण क्रांती
- b) पिवळी क्रांती
- c) निळी क्रांती
- a) हरित क्रांती

कृषी उत्पादन

- i) पिकांचे उत्पादन
- ii) मासे उत्पादन
- iii) तेलबियांचे उत्पादन
- iv) फलोत्पादन

पर्यायी उत्तरे :

(a) (b) (c) (d)

- 1) (iv) (i) (ii) (iii)
- 2) (i) (iii) (iv) (i)
- 3) (iv) (iii) (ii) (i)
- 4) (iii) (iv) (ii) (i)

17) Match the following :

Agricultural Revolution

- a) Golden Revolution
- b) Yellow Revolution
- c) Blue Revolution
- d) Green Revolution

Agricultural Production

- i) Crops Production
- ii) Fish Production
- iii) Oil seeds Production
- iv) Horticulture

Answer Options :

(a) (b) (c) (d)

- 1) (iv) (i) (ii) (iii)
- 2) (i) (iii) (iv) (i)
- 3) (iv) (iii) (ii) (i)
- 4) (iii) (iv) (ii) (i)

१८) खालीलपैकी कोणत्या नावाने १ एप्रिल २०१५ ते ३१ मार्च २०१९ पर्यंतच्या पिक कर्जाची माफीची योजना ओळखली जाते ?

- a) छत्रपती शिवाजी महाराज स्वाभिमानी शेतकरी कर्ज मुक्ती योजना
- b) महात्मा गांधी शेतकरी कर्ज मुक्ती योजना
- c) कुसुम योजना
- d) महात्मा ज्योतीराव फुले शेतकरी कर्ज मुक्ती योजना

वरीलपैकी कोणता पर्याय **बरोबर** आहे ?

- १) (a)
- २) (c)
- ३) (d)
- ४) (b)

18) The scheme of crop loan waiver from 1st April, 2015 to 31st March 2019 is known as.....

- a) Chhatrapati Shivaji Maharaj Swabhimani Farmer Debt Relief Scheme.
- b) Mahatma Gandhi Farmer's loan waiver scheme
- c) KUSUM Yojana
- d) Mahatma Jyotirao Phule Shetkari Karj Mukti Yojana

Which of the option given above is **correct**?

- 1) (a)
- 2) (c)
- 3) (d)
- 4) (b)

- १९) अलिकडेच, कृषी आणि शेतकरी कल्याण मंत्रालयाने तरुण व्यावसायिकांसाठी इंटरनशीप प्रोग्रॅम योजना (SIP) सुरु केली आहे. ही योजना म्हणून ओळखली जाते.
- १) युवा सहकार २) युवा मित्र ३) सहकार मित्र ४) वरीलपैकी काहीही नाही
- 19) Recently, the Ministry of Agriculture and Farmers Welfare has launched a Scheme on Internship Programme (SIP) for young professionals. The Scheme is known as
- 1) Yuva Sahakar 2) Yuva Mitra 3) Sahakar Mitra 4) None of the above
- 20) "शेतातील इमारत" या संज्ञेचा अर्थ आकारणी केलेल्या किंवा धारण केलेल्या जमिनीवर या उद्देशासाठी उभारलेली रचना होय.
- अ. शेतीची अवजारे, खत किंवा वैरण साठविण्यासाठी
ब. शेतीचे उत्पन्न साठविण्यासाठी
क. गुरा-ढोरांना निवारा मिळण्यासाठी
ड. जमीन धारकांच्या कुटुंबातील व्यक्तींच्या, सेवकांच्या किंवा कुळांच्या निवासासाठी योग्य पर्याय निवडा.
- १) अ, ब आणि ड योग्य आहेत २) अ, ब आणि क योग्य आहेत
३) सर्व योग्य आहेत ४) फक्त अ योग्य आहे
- 20) "Farm Building" means a structure erected on Land assessed or held for the purpose
- a. for the storage of agricultural implements, manure or fodder
b. for the storage of agricultural produce
c. for sheltering cattles
d. for residence of members of the family, servants or tenants of the land holder
- Choose the correct option.
- 1) a, b and d are correct 2) a, b and c are correct
3) All are correct 4) Only a is correct
- २१) भारतीय कृषी संशोधन परिषदेबाबत खालीलपैकी कोणती विधान/ने बरोबर आहे/त?
- a) केंद्रीय कृषी मंत्री या संस्थेचे अध्यक्ष म्हणून कार्य करतात.
b) ही एक स्वायत्त संस्था आहे.
c) हे कृषी संशोधन व शिक्षण संस्थांचे जगातील सर्वात मोठे जाळे असलेली संस्था आहे.
d) ही संस्था थेट केंद्र सरकारच्या नियंत्रणाखाली आहे.
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) विधाने a व b बरोबर आहेत २) विधाने b व c बरोबर आहेत
३) a, b, c विधाने बरोबर आहेत ४) सर्व विधाने बरोबर आहेत
- 21) Which of the following statements is/are correct regarding Indian Council of Agriculture Research (ICAR) ?
- a) Union Minister of Agriculture serves as its president.
b) It is Autonomous Body.
c) It is the largest network of agricultural research and education institutes in the world.
d) It is directly under the control of Union Government.
- Answer options :**
- 1) Statements a and b are correct 2) Statements b and c are correct
3) a, b, c statements are correct 4) All statements are correct

२२) 'ऑपरेशन फ्लड' म्हणूनदेखील ओळखले जाते :

- a) ग्रे क्रांती b) धवल क्रांती c) पिवळी क्रांती d) हरित क्रांती

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (b) पर्याय योग्य आहेत. २) (c) आणि (d) पर्याय योग्य आहेत.
३) केवळ (b) हा पर्याय योग्य आहे. ४) केवळ (d) हा पर्याय योग्य आहे.

22) 'Operation Flood' is also known as :

- a) Grey Revolution b) White Revolution c) Yellow Revolution d) Green Revolution

Answer Options

- 1) (a) and (b) alternatives are correct 2) (c) and (d) alternatives are correct
3) Only (b) alternative is correct 4) Only (d) alternative is correct

२३) भारतात या क्षेत्रात सुधारणा करण्याकरिता हरित क्रांतीची सुरुवात करण्यात आली :

- a) वारंवार पडणारा दुष्काळ b) वित्ताची कमतरता
c) उच्च उत्पादकता d) भूक आणि दारिद्र्य निर्मूलन

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (b) पर्याय योग्य आहेत. २) (c) आणि (d) पर्याय योग्य आहेत.
३) (b), (c) आणि (d) पर्याय योग्य आहेत. ४) (a), (b) आणि (d) पर्याय योग्य आहेत.

23) The 'Green Revolution' was launched in India as to improve in the fields of :

- a) Frequent famines b) Lack of finance
c) High productivity d) To alleviate hunger and poverty

Answer Options :

- 1) (a) and (c) alternatives are correct 2) (c) and (d) alternatives are correct
3) (b), (c) and (d) alternatives are correct 4) (a), (b) and (d) alternatives are correct

२४) पुढीलपैकी कोणते एक 'हरितक्रांती'शी संबंधित नाही ?

- a) नवीन कृषी धोरण b) कृषी वनीकरण तंत्रज्ञान
c) आधुनिक कृषी तंत्रज्ञान d) बियाणे-खते-पाणी तंत्रज्ञान

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) आणि (b) २) फक्त (b) ३) फक्त (c) आणि (4) ४) फक्त (d)

24) Which one of the following is not related to the 'Green Revolution' ?

- a) New Agricultural strategy b) Agroforestry technology
c) Modern Agricultural technology d) Seed-fertiliser-water technology

Answer Options :

- 1) Only (a) and (b) 2) Only (b) 3) Only (c) and (d) 4) Only (d)

२५) खालीलपैकी कोणते/ती विधान/ने बरोबर आहे/त ?

- a) २०१६ च्या खरीप हंगामात प्रधानमंत्री फसल बिमा योजना सुरु करण्यात आली.
b) प्रधानमंत्री फसल बिमा योजनेत फक्त अन्न आणि तेलबिया पिकांचा समावेश होतो.

पर्यायी उत्तरे :

- १) केवळ a बरोबर आहे २) केवळ b बरोबर आहे
३) दोन्ही a आणि b बरोबर आहे ४) वरीलपैकी कोणतेही बरोबर नाही

- 25) Which of the following statement/s is/are correct ?
a) Pradhan Mantri Fasal Bima Yojana was launched in the 2016 Kharif season.
b) Pradhan Mantri Fasal Bima Yojana covered only food and oil seeds crops.

Answer options :

- 1) Only a is correct
2) Only b is correct
3) Both a and b are correct
4) None of the above are correct

- २६) "मुख्यमंत्री सौर कृषी पंप योजनेच्या" बाबतीत खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने सत्य आहेत ?
a) महाराष्ट्र सरकारने ही योजना २०२१-२२ मध्ये सुरु केली.
b) या योजनेचा मुख्य उद्देश-कृषी पंपासाठी दिवसा वीज उपलब्ध करून देणे व प्रदूषण कमी करण्यासाठी डिझेलवरील पंपाऐवजी सौर पंपाचा वापर करणे हा आहे.
c) या योजनेचा फायदा घेण्यासाठी अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीतील लोकांनी एकूण खर्चाच्या १०% रक्कम स्वतः भरणे आवश्यक आहे.
d) ही योजना महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी लिमिटेड मार्फत राबविली जाते.

पर्यायी उत्तरे :

- १) विधान a आणि b
२) विधान b आणि d
३) विधान b, c आणि d
४) विधान a, b, c आणि d

- 26) In case of "Mukhyamantri Solar Krishi Pump Yojana" which of the following statement(s) is/are correct?
a) Government of Maharashtra has launched this scheme in 2021-22.
b) The main objectives of this scheme is to make available the electricity to agricultural pumps during day and to decrease the pollution by using solar pump instead of diesel pumps.
c) For taking the benefit of this scheme S.C. and S.T. persons must pay 10% amount of total cost.
d) This scheme is implemented by Maharashtra State Electricity Distribution Company Limited.

Answer options :

- 1) Statement a and b
2) Statement b and d
3) Statement b, c and d
4) Statement a, b, c and d

- २७) खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे ?
a) महाराष्ट्रातील शेती ही निसर्गावर जास्त अवलंबून आहे.
b) अपुरे भांडवल ही महाराष्ट्रातील शेती उत्पादकता कमी असण्याचे कारण आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) बरोबर आहे
२) (b) बरोबर आहे
३) (a) आणि (b) बरोबर आहे
४) वरीलपैकी कोणतेही बरोबर नाही

- 27) Which of the following statement is correct ?
a) Agriculture in Maharashtra is highly depending on nature.
b) Inadequate capital is the reason of less agricultural productivity in Maharashtra.

Answer options :

- 1) (a) is correct
2) (b) is correct
3) (a) and (b) are correct
4) None of above are correct

२८) खालीलपैकी कोणते सेंद्रिय शेतीचे फायदे आहेत ?

a) शेतीतील उत्पादकता वाढते.

b) पर्यावरण संतुलन निर्माण करणे

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) बरोबर आहे

२) (b) बरोबर आहे

३) (a) आणि (b) बरोबर आहे

४) वरीलपैकी कोणतेही नाही

28) Which of the following are benefits of organic farming ?

a) Increases agricultural productivity

b) Creating environmental balance

Answer options :

1) (a) is correct

2) (b) is correct

3) (a) and (b) are correct

4) None of above

२९) केंद्र सरकारने बियाणे बँकेची स्थापना साठी केली.

a) आकस्मिक गरजांची पूर्तता करण्यासाठी बियाणे उपलब्ध करणे.

b) बियाण्यांचे उत्पादन आणि वितरण करण्यासाठी मूलभूत सुविधा विकसीत करणे.

c) बियाणे खरेदीसाठी कर्जाचा पुरवठा करणे

d) शेतकऱ्यांना नवीन वाणांच्या बियाण्यांचा पुरवठा करणे

पर्यायी उत्तरे

१) (a) आणि (c) ही विधाने बरोबर आहेत.

२) फक्त (d) हे विधान बरोबर आहे.

३) (a) आणि (b) ही विधाने बरोबर आहेत.

४) (c) आणि (d) ही विधाने बरोबर आहेत.

29) The Central Government has set up a seed Bank

a) to make available seeds for meeting contingent requirement

b) to develop infrastructure for producing and distributing seeds

c) to provide loan to purchase seeds

d) to provide the new varieties of seeds to the farmers

Answer options :

1) (a) and (c) these statements are correct

2) Only (d) the statement is correct

3) (a) and (b) these statements are correct

4) (c) and (d) these statements are correct

३०) खालील विधाने विचारात घ्या :

a) भारतात कृषी यांत्रिकीकरणाच्या सर्व समावेशक वाढीला चालना देण्यासाठी कृषी यांत्रिकीकरण उपअभियान सन २०१४-१५ मध्ये सुरू करण्यात आले.

b) कृषी यांत्रिकीकरण उपअभियान अंतर्गत कृषी यंत्र सामुग्रीचे प्रशिक्षण आणि प्रात्यक्षिक देण्यासाठी राज्य सरकारंना मदत दिली जाते.

पर्यायी उत्तरे :

१) केवळ (a) योग्य आहे

२) दोन्ही (a) आणि (b) योग्य आहेत

३) केवळ (b) योग्य आहे

४) दोन्ही (a) आणि (b) अयोग्य आहेत

30) Consider the following statements :

a) To promote an inclusive growth of farm mechanization in India, a Sub-Mission on Agricultural Mechanization was launched in the year 2014-15.

b) Under the Sub-Mission on Agricultural Mechanization, assistance is given to state Governments for providing training and demonstration of agricultural machinery.

Answer Options :

1) Only (a) is correct

2) Both (a) and (b) are correct

3) Only (b) is correct

4) Both (a) and (b) are incorrect

३१) केंद्रशासनाने एम किसान (MKisan Portal) पोर्टल विकसित केले कारण :

- शेतकऱ्यांना हवामान व पावसाचा अंदाज येण्याकरिता.
- पीक तंत्रज्ञानाच्या माहितीसाठी
- बाजारभाव समजण्यासाठी
- पशुसंवर्धन, मत्स्यव्यवसाय इत्यादीची माहिती मिळविण्यासाठी.

वरीलपैकी कोणते विधाने/विधान बरोबर आहे/आहेत ?

- १) केवळ (a) २) (b) आणि (c) ३) (a),(b),(c) आणि (d) ४) वरीलपैकी नाही

31) Because the central government developed the MKisan Portal :

- To predict weather and rain forecast for farmers.
- For information on crop technology
- To understand market prices.
- To get information of animal husbandry, fisheries etc.

Which of the statement(s) given above is/are **correct**?

- 1) Only (a) 2) (b) and (c) 3) (a), (b), (c) and (d) 4) None of the above

७) ग्रामीण सहकारी यंत्रणा

१) महाराष्ट्रातील सहकारी कायदांबाबत खालील विधाने विचारात घ्या व योग्य पर्याय निवडा.

- a) महाराष्ट्र सावकारी (नियमन) कायदा २०१३. b) महाराष्ट्र सहकारी दुग्ध संस्था कायदा १९६०.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त a बरोबर २) फक्त b बरोबर
३) a आणि b दोन्ही बरोबर ४) a आणि b दोन्ही बरोबर नाही

1) Consider the following statements about the Cooperative Acts in Maharashtra and choose the correct option.

- Maharashtra Money-lending (Regulation) Act, 20138.
- The Maharashtra Co-operative Dairy Societies Act, 1960.

Answer options :

- 1) Only a is correct 2) Only b is correct
3) Both a and b are correct 4) Neither a nor b is correct

२) सहकारी संस्थांच्या निबंधकाच्या बाबतीत खालीलपैकी सत्य विधाने ओळखा.

- a) सहकार निबंधकाच्या कार्याची व्याप्ती वाढल्यामुळे जून १९९१ पासून सहकार निबंधकाचे पदनाम सहकारी संस्था आयुक्त व निबंधक असे विस्तारण्यात आले.

b) महाराष्ट्रातील सर्व सहकारी संस्थांवर सहकार आयुक्त व निबंधक महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे नियंत्रण असते.

c) सहकार आयुक्त व निबंधकाची नेमणूक केंद्र सरकारद्वारे केली जाते.

d) महाराष्ट्रात एकूण ९ विभागीय सहनिबंधक नियुक्त केले जातात.

पर्यायी उत्तरे :

- १) विधान a आणि d २) विधान b, c आणि d ३) विधान b आणि d ४) विधान a, b, c आणि d

- 2) Which of the following statements are correct in case of registrar of co-operative societies ?
- Due to increase in the duties of co-operative registrar the designation of co-operative registrar was extended as commissioner and registrar of co-operative societies from June, 1991.
 - All co-operative societies in Maharashtra comes under the control of state commissioner and registrar of co-operative, Maharashtra state, Pune.
 - Co-operative commissioner and registrar is appointed by central government.
 - In Maharashtra total 9 divisional joint registrar are appointed.

Answer options :

- Statement a and d
- Statement b, c and d
- Statement b and d
- Statement a, b, c and d

- ३) खालीलपैकी विधाने विचारात घ्या व योग्य पर्याय निवडा:
- दि. ३१ मार्च २०२२ रोजी महाराष्ट्रात १७५ नोंदणीकृत सहकारी साखर कारखाने होते.
 - दि. ३१ मार्च २०२२ रोजी महाराष्ट्रात २०,८९७ प्राथमिक कृषी पत पुरवठा सहकारी संस्था होत्या.

पर्यायी उत्तरे :

- केवळ a योग्य आहे
- केवळ b योग्य आहे
- दोन्ही a आणि b योग्य आहेत
- वरीलपैकी कोणतेही योग्य नाही

- 3) Consider the following statements and choose correct option.
- As on 31 March 2022 there were 175 registered co-operative sugar factories in the Maharashtra.
 - As on 31 March 2022 there were 20,897 primary agricultural co-operative credit societies in the Maharashtra.

Answer options :

- Only a is correct
- Only b is correct
- Both a and b are correct
- None of the above are correct

- ४) खालीलपैकी कोणते/कोणती विधान/ने बरोबर नाही/त ?
- ग्रामीण सहकारी संस्था कर्जासह कृषी उत्पादन पुरवठा करतात.
 - ग्रामीण सहकारी संस्थांमुळे भारत जगातील सर्वोच्च दुध उत्पादक देश बनला.
 - ग्रामीण सहकारी संस्थांचा उद्देश फक्त आर्थिक विकास आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- फक्त (a)
- फक्त (c)
- (a) फक्त (c)
- फक्त (b) आणि (c)

- 4) Which of the following statement/s is/are **not correct**?
- Rural Co-operative societies provide agricultural products with loans.
 - India becomes the world's largest milk producing country due to rural co-operative societies.
 - The purpose of rural Co-operative societies is only economic development.

Answer Options :

- Only (a)
- Only (c)
- (a) and (c)
- (b) and (c)

- ५) प्रमुख ज्वारी उत्पादक राज्यांमध्ये २०२१-२२ या वर्षातील ज्वारी उत्पादकता (दर हेक्टरी कि.ग्रॅ. मध्ये) नुसार खालील राज्यांची त्यांच्या क्रमवारीनुसार जोड्या लावा.

राज्य	क्रमवारी
a) उत्तर प्रदेश	i) पहिली
b) तेलंगणा	ii) दुसरी
c) मध्य प्रदेश	iii) तिसरी
d) आंध्र प्रदेश	iv) चौथी

पर्यायी उत्तरे :

	a	b	c	d
१)	iv	iii	i	ii
२)	ii	i	iv	iii
३)	ii	iii	i	iv
४)	iii	iv	ii	i

- 5) Match the following major Jowar producing states as per their ranks according to Jowar productivity (in kg. per hectare) during the year 2021 — 22.

States	Rank
a) Uttar Pradesh	i) First
b) Telangana	ii) Second
c) Madhya Pradesh	iii) Third
d) Andhra Pradesh	iv) Fourth

Answer options :

	a	b	c	d
1)	iv	iii	i	ii
2)	ii	i	iv	iii
3)	ii	iii	i	iv
4)	iii	iv	ii	i

- ६) गोपाल रत्न पुरस्कार साठी दिला जातो.

a) सर्वोत्तम ए आय तंत्रज्ञ	b) सर्वोत्तम डेअरी शेतकरी
c) सर्वोत्तम दूध उत्पादक कंपनी	d) सर्वोत्तम सहकारी डेअरी

पर्यायी उत्तरे :

१) a, b आणि d	२) b, c आणि d	३) a आणि b	४) वरीलपैकी सर्व
---------------	---------------	------------	------------------

- 6) Gopal Ratna Award is given for _____

a) Best AI technician.	b) Best dairy Farmer.
c) Best Milk Produce Company.	d) Best Dairy Cooperative.

Answer options :

1) a, b and d	2) b, c and d	3) a and b	4) All of the above
---------------	---------------	------------	---------------------

- ७) येथे सहकारी व्यवस्थापनाच्या प्रादेशिक संस्था स्थित आहेत.

a) पुणे	b) पाटणा	c) मुंबई	d) बंगळुरु
---------	----------	----------	------------

पर्यायी उत्तरे :

१) a आणि b	२) b आणि d	३) a आणि c	४) a आणि d
------------	------------	------------	------------

- 7) Regional Institutes of co-operative management are located at

a) Pune	b) Patna	c) Mumbai	d) Bengaluru
---------	----------	-----------	--------------

Answer options :

1) a and b	2) b and d	3) a and c	4) a and d
------------	------------	------------	------------

- ८) सहकारी शिक्षण आणि प्रशिक्षण देणाऱ्या खालीलपैकी कोणत्या संस्थांची दीर्घरूपे बरोबर आहेत ?
a) VAMNICOM - Vaikunth Mehta National Institute of co-operative Management.
b) NCCIT — National Council of Co-operative Institutes.
c) PDVVPICOM — Padmbhushan Dr. Vitthalrao Vikhe Patil Institute of Co-operative Management.

पर्यायी उत्तरे :

- १) a, b आणि c २) a आणि c ३) b आणि c ४) फक्त a

- 8) Which of the following Co-operative education and training institution's full forms are correct ?
a) VAMNICOM - Vaikunth Mehta National Institute of co-operative Management.
b) NCCIT — National Council of Co-operative Institutes.
c) PDVVPICOM — Padmbhushan Dr. Vitthalrao Vikhe Patil Institute of Co-operative Management.

Answer options :

- 1) a, b and c 2) a and c 3) b and c 4) Only a

- ९) १९९५ मध्ये मॅचेस्टर येथे झालेल्या आंतरराष्ट्रीय सहकारी संघटनेच्या परिषदेत खालीलपैकी कोणती सहकाराची तत्त्वे सुचविली होती ?
a) सहकारांतर्गत सहकार b) समाजाबद्दलचे कर्तव्य
c) राजकीय आणि धार्मिक तटस्थता d) रोखीचे व्यवहार

पर्यायी उत्तरे :

- १) a आणि b २) a आणि c ३) b आणि c ४) c आणि d

- 9) Which of the following principles of Cooperation were suggested by International Cooperative Alliance Council held at Manchester in 1995 ?
a) Cooperation among Cooperatives. b) Concern for Community.
c) Political and Religious Neutrality. d) Cash Trading.

Answer options :

- 1) a and b 2) a and c 3) b and c 4) c and d

- १०) **विधान I :** "बी. बी. महाजन समितीने भारतातील साखर उद्योगासंबंधीच्या आपल्या शिफारशीसह समितीचा अहवाल एप्रिल १९९८ मध्ये भारत सरकारला सादर केला."

विधान II : "डी. व्ही. कपूर समितीने पेट्रो-केमिकल्स उद्योगासंबंधीच्या शिफारशीसह आपला अहवाल १९८६ साली भारत सरकारकडे सुपूर्द केला."

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त I योग्य आहे २) फक्त II योग्य आहे
३) I आणि II दोन्हीही अयोग्य आहेत ४) I आणि II दोन्हीही योग्य आहेत

- 10) **Statement I :** "B. B. Mahajan committee submitted to the Govt. of India, its reports in April 1998 with their recommendations for sugar industry in India".

Statement II : "D. V. Kapur committee submitted their reports in 1986 to the Govt. of India, with their recommendations for petro-chemical Industry in India".

Answer options :

- 1) Only I is correct 2) Only II is correct
3) I and II both are incorrect 4) I and II both are correct

- ११) खालीलपैकी कोणते सहकाराचे मूलतत्त्वे नाही ?
१) ऐच्छिक व खुले सभासदत्व
२) लोकशाही नियंत्रण
३) सभासदांचा ना-आर्थिक सहभाग
४) सहकाराचे शिक्षण
- 11) Which of the following is not the principle of cooperation ?
1) Open and voluntary membership
2) Democratic control
3) Member's non-economic participation
4) Co-operative education
- १२) "सहकारी अयशस्वी झाला आहे मात्र सहकार यशस्वी झालाच पाहिजे" हे विधान यांनी केले होते.
१) भारतीय नियोजन मंडळ १९८५
२) अखिल भारतीय ग्रामीण पत पाहणी १९५४
३) नीती आयोग २०१६
४) नरसिंहन समिती
- 12) "Cooperation has failed but cooperation must succeed" this statement was stated by
1) Planning Commission of India 1985
2) All India Rural Credit Survey 1954
3) NITI Aayog 2016
4) Narsimhan Committee
- १३) सहकाराची खालील व्याख्या कोणी मांडली आहे ?
"समान आर्थिक उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी समान गरजा असणारे अनेक लोक स्वेच्छेने ज्या चळवळीत सहभागी होतात त्यास सहकार असे म्हणतात".
१) व्ही. एल. मेहता
२) एच. कल्व्हर्ट
३) सी. एफ. स्ट्रिक्टफंड
४) वरीलपैकी कोणीही नाही
- 13) Who has stated the following definition of co-operation ?
"A movement in which many people with similar needs voluntarily join together to achieve a common economic objective is called co-operation".
1) V.L. Mehta
2) H. Colvert
3) C.F. Strictfund
4) None of above
- १४) भारतातील सहकारी चळवळीचे दोष आहेत.
a) निधीची कमतरता
b) खाजगी संस्थांशी स्पर्धा
c) ग्रामीण भागातील जीवनमान उंचावण्यास मदत
d) दोषयुक्त व्यवस्थापन आणि नेतृत्व
पर्यायी उत्तरे :
१) (a), (b) आणि (c)
२) (b), (c) आणि (d)
३) (a), (b) आणि (d)
४) (a), (b), (c) आणि (d)
- 14) are the weakness of the Indian Cooperative Movement.
a) Lack of funds
b) Competition from private agencies
c) Helped for improving life in Rural area
d) Defective Management and Leadership
Answer options :
1) (a), (b) and (c)
2) (b), (c) and (d)
3) (a), (b) and (d)
4) (a), (b), (c) and (d)

८) महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता १९६६

- १) महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता १९६६ च्या कलम २५५ नुसार कोणत्याही महसूल अधिकाऱ्यासमोर दाखल केलेले कोणतेही अपील, ते दाखल केल्याच्या तारखेपासून च्या आत निकाली काढले जावे.
१) सहा महिने
२) एक वर्ष
३) ९० दिवस
४) दोन वर्ष
- 1) As per Section 255 of the Maharashtra Land Revenue Code 1966, any appeal filed before any Revenue Officer shall be disposed off within a period of _____ from the date on which such appeal is filed.
1) Six months
2) One year
3) 90 days
4) Two years

- २) महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता १९६६ च्या खालीलपैकी कोणत्या कलमांतर्गत विशेष कारणासाठी जमिनी देण्याच्या तरतुदी केल्या आहेत ?
१) कलम १९ २) कलम २० ३) कलम २१ ४) कलम २२
- 2) Which provision of Maharashtra Land Revenue Code, 1966 provides for assignment of Lands for special purposes ?
1) S. 19 2) S. 20 3) S. 21 4) S. 22
- ३) महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता १९६६ च्या कलम नुसार कृषी प्रयोजनासाठी वापरलेली जमीन जिल्हाधिकाऱ्यांच्या परवानगीने कोणत्याही अकृषिक कारणांसाठी वापरली जाऊ शकते.
१) ४२ (१) २) ४५ ३) ४७ (२) ४) ४८
- 3) As per section of the Maharashtra Land Revenue Code, 1966 the land used for nagricultural purpose can be used for any non-agricultural purposes with the permission of the collector.
1) 42 (1) 2) 45 3) 47 (2) 4) 48
- ४) महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता १९६६ च्या नुसार विकास आराखड्यात समाविष्ट असलेल्या क्षेत्रात असलेल्या जमिनीचा वापर बदलण्यासाठी कोणत्याही परवानगीची आवश्यकता नाही.
१) कलम ४२ (ए) २) कलम ४२ (बी) ३) कलम ४२ (सी) ४) कलम ४२ (डी)
- 4) According to _____ of the Maharashtra Land Revenue Code 1966, no permission is required for change of use of land situated in area covered by Development Plan.
1) Section 42 (A) 2) Section 42 (B) 3) Section 42 (C) 4) Section 42 (D)
- ५) महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता १९६६ अंतर्गत जर जिल्हाधिकाऱ्यांपेक्षा कनिष्ठ दर्जाच्या अधिकाऱ्याने निर्णय दिला असेल तर दिवसांची मुदत संपल्यानंतर अपील करता येणार नाही.
१) ६५ २) ६० ३) ३५ ४) ३०
- 5) Under Maharashtra Land Revenue Code, 1966 no appeal shall be brought after the expiration of days if, the decision have been passed by an officer inferior in rank to a collector.
1) 65 2) 60 3) 35 4) 30
- ६) महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता १९६६ चे खालीलपैकी कोणते कलम कुटील जमीन/क्षेत्राच्या सीमा सरळीकरणाशी संबंधित आहेत ?
१) कलम १३७ २) कलम २०० ३) कलम १६७ ४) कलम ११२
- 6) Which of the following section of Maharashtra Land Revenue Code, 1966 deals with straightening out crooked boundaries of Land/ Fields ?
1) Section 137 2) Section 200 3) Section 167 4) . Section 112
- ७) महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता १९६६ नुसार " " म्हणजे जमिनीच्या नोंदीमधील एक सूचक क्रमांक जेथे जमिनीचा एक भाग, त्याचे क्षेत्रफळ आणि मूल्यांकन स्वतंत्रपणे प्रविष्ट केले जाते.
१) साजा क्रमांक २) भाडे करार क्रमांक ३) सर्वेक्षण क्रमांक ४) वर्ग क्रमांक
- 7) As per Maharashtra Land Revenue Code 1966, " _____ " means an indicative number in the land records wherein a portion of land of which the area and assessment are separately entered.
1) Saza Number 2) Tenancy Contract Number
3) Survey Number 4) Class Number

- ८) महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता १९६६ च्या संदर्भात खालीलपैकी कोणते विधान/ने बरोबर आहे/आहेत ?
- भोगवटादारांचे अधिकार सशर्त आहेत.
 - गावातील साईटमधील जमिनींवर काही प्रकरणांमध्ये जमीन महसूल आकारला जाणार नाही.
 - या कायद्याच्या कलम १३१ अन्वये दिलेली 'सनद ५ वर्षांच्या जमीन धारणेनंतर शासन जप्त करणे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त a २) फक्त a आणि c ३) फक्त a आणि b ४) फक्त c
- 8) Which of the following statement/s is/are correct in respect of Maharashtra Land Revenue Code 1966 ?
- Occupants Rights are conditional.
 - No land revenue to be levied in certain cases of lands within sites of village.
 - 'Sanad' granted under Section 131 of this Act is forfeited by Government after a period of 5 years of land holding.

Answer options :

- 1) Only a 2) Only a and c 3) Only a and b 4) Only c
- ९) महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता १९६६ च्या कलम १६१(१) नुसार जिल्हाधिकारी, गावातील कोणाच्याही ताब्यात नसलेल्या सर्व जमिनीच्या व्यवस्थापनाची योजना आणि त्यासंबंधी सर्व बाबींना मूर्त स्वरूप देणारे तयार करतील.
- १) नीति पत्रक २) लेखा परीक्षण अहवाल ३) वितरण यादी ४) निस्तार पत्रक
- 9) As per Section 161(1) of Maharashtra Land Revenue Code 1966, the Collector shall prepare a _____ embodying a scheme of management of all unoccupied land in a village and all matters incidental thereto.
- 1) Niti Patrak 2) Audit Report 3) Distribution list 4) Nistar Patrak

९) जमीन अधिग्रहण कायदा

- १) "राईट टू फेअर कॉम्पेन्सेशन अँड ट्रान्स्पारन्सी इन लॅण्ड अँक्वीझिशन, रिहॅबिलिटेशन अँड रिसेटलमेंट, अॅक्ट २०१३" नुसार नियोजित ठिकाणी किमान सुविधा व संसाधने असतील.
- १) १८ २) २२ ३) २४ ४) २५
- 1) As per the "Right to Fair Compensation and Transparency in Land Acquisition, Rehabilitation and Resettlement, Act 2013" planned settlement would have minimum facilities and resources.
- 1) 18 2) 22 3) 24 4) 25

उत्तरे - (५) ग्रामीण समाज सुधारणा उपक्रम

१) ग्रामीण समाज

२) ग्रामीण राजकारण - भूमी सुधार

१-१	२-३	३-२	४-३	५-४	६-३	७-३	८-२	९-२	१०-३
११-२	१२-२	१३-३	१४-४	१५-१	१६-३	१७-२	१८-१	१९-२	२०-३
२१-१	२२-३								

३) ग्रामीण अर्थकारण

१-४	२-२	३-३	४-१	५-१	६-२	७-३	८-२	९-३	१०-१
११-१	१२-१	१३-३	१४-३	१५-२	१६-३	१७-३	१८-३	१९-३	

४) ग्रामीण पायाभूत संरचना

१-३	२-३	३-४	४-३	५-२	६-३	७-४	८-४	९-४	१०-२
११-३	१२-४	१३-२	१४-४	१५-४	१६-१	१७-३	१८-१		

५) ग्रामीण विकास

१-२	२-१	३-२	४-४	५-४	६-४	७-४	८-४	९-४	१०-२
११-३	१२-२								

६) कृषी विकास

१-४	२-१	३-४	४-३	५-१	६-२	७-२	८-३	९-२	१०-१
११-१	१२-१	१३-२	१४-३	१५-४	१६-३	१७-३	१८-३	१९-३	२०-३
२१-३	२२-३	२३-२	२४-२	२५-१	२६-२	२७-३	२८-३	२९-३	३०-२
३१-३									

७) ग्रामीण सहकारी यंत्रणा

१-४	२-३	३-१	४-२	५-४	६-४	७-२	८-४	९-१	१०-४
११-३	१२-२	१३-१	१४-३						

८) महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता १९६६

१-२	२-४	३-१	४-१	५-२	६-१	७-३	८-३	९-४	
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	--

९) जमीन अधिग्रहण कायदा

१-४